

LESSTOF

Spelling 7A & 7B

INHOUD

INLEIDING	3
LESSTOF SPELLING 7	8
OMVANG SPELLING 7A.....	13
INHOUD SPELLING 7A	15
OMVANG SPELLING 7B.....	29
INHOUD SPELLING 7B	29

INLEIDING

Muiswerkprogramma's zijn slimme interactieve leermiddelen voor het onderwijs. Ze zijn web-based en werken op alle soorten computers en tablets.

Het belangrijkste principe van Muiswerkprogramma's is dat een diagnostische toets de leerling stuurt naar oefenmateriaal dat aansluit bij de gemaakte fouten. De toets kan herhaald worden en eventueel leiden tot opnieuw oefenen. De docent heeft een scala aan mogelijkheden om leerlingen te sturen en de voortgang te bewaken.

Spelling groep 7 bestaat uit twee delen. Die bestrijken de spelling voor zover die in groep 7 van de basisschool moet worden aangeleerd, met uitzondering van de werkwoordspelling. Daar is een apart programma voor. Het programma kan gebruikt worden naast elke methode. Leerlingen hoeven geen specifieke voorkennis te hebben om met het programma te kunnen werken. Bij het werken met de computer is enige ervaring in het werken met de muis (aanwijzen, klikken, afrollen, slepen) wel gewenst.

ACHTERGRONDEN VAN DE SPELLINGPROGRAMMA'S VAN MUISWERK

Vanwege de zorg over het kennisniveau van taal en rekenen formeerde het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen. Deze expertgroep (commissie Meijerink) kreeg als opdracht om te adviseren wat leerlingen op het gebied taal en rekenen moeten kennen en kunnen op verschillende momenten in hun onderwijs carrière. Het resultaat is beschreven in het rapport 'Over de drempels met taal en rekenen' (2008). In advies formuleert de Expertgroep:

- 'doorlopende leerlijnen' die ervoor zorgen dat het onderwijsresultaat van de ene sector naadloos aansluit op dat van de andere;
- 'referentieniveaus' met beschrijvingen van kennis en vaardigheden die leraren houvast bieden voor het bepalen, volgen en stimuleren van de ontwikkeling van leerlingen.

Het advies bestaat uit een hoofdrapport en voor zowel taal als rekenen een deelrapport. De rapporten zijn te downloaden vanaf de site van de Stichting Leerplanontwikkeling (www.slo.nl).

Een belangrijk overheidsdocument waar elke ontwikkelaar rekening mee moet houden is de SLO-nota *'Leerstoflijnen begrippenlijst en taalverzorging beschreven'*¹. Het bovengenoemde stuk van de SLO is een uitwerking van het referentiekader Nederlandse taal. Bij de discussie over de invulling zijn naast de vakdidactici van de SLO ook vertegenwoordigers van een aantal uitgevers – waaronder Muiswerk - en adviseurs van andere organisaties².

¹ Te vinden op en te downloaden van de site van de Stichting Leerplanontwikkeling.

² Het stuk is geschreven door Annie van der Beek en Harrie Paus. Er zijn adviezen in verwerkt van de volgende personen: René Berends (Saxion), Helge Bonset (SLO), Nicola Brijde (ThiemeMeulenhoff), Jos Cöp (Zwijsen), Mienke Droop (Expertisecentrum Nederlands), Ivett van der Eerden (ThiemeMeulenhoff), Amos van Gelderen (Kohnstamm Instituut), Kees de Gloppe (Rijksuniversiteit Groningen), Annemarie Heuts (ThiemeMeulenhoff), Frans van den Heuvel (Fontys Fydes), Arjan Hoogerman (Malmberg), Mariëtte Hoogeveen (SLO), Nicole van

Het domein begrippenlijst en taalverzorging bestaat uit twee delen. De *begrippenlijst* omvat begrippen en concepten die leerlingen moeten kennen en kunnen hanteren om over taal en taalverschijnselen te kunnen denken en spreken. Bij *taalverzorging* gaat het om kennis die in dienst staat van een verzorgde schriftelijke taalproductie. In het referentiekader wordt dat beperkt tot regels voor spelling, interpunctie en het gebruik van hoofdletters. De inhoud van het domein begrippenlijst en taalverzorging sluit aan bij drie kerndoelen Nederlandse taal voor het primair onderwijs:

In **kerndoel 8** staat dat leerlingen aandacht leren besteden aan correcte spelling.

In **kerndoel 11** staat dat ze de regels dienen te leren voor het spellen van werkwoorden en andere woorden, en voor het gebruik van leestekens.

Kerndoel 12 geeft aan dat leerlingen begrippen leren die het hun mogelijk maken om over taal te kunnen denken en spreken.

In de SLO-publicatie zijn mogelijke inhouden en een mogelijke verdeling van de leerstof voor het domein begrippenlijst en taalverzorging beschreven. Deze inhouden sluiten aan bij de inhoud van de genoemde kerndoelen: de inhoud van kerndoel 12 bij de leerstoflijn begrippenlijst en de inhoud van de kerndoelen 8 en 11 bij de leerstoflijn taalverzorging. De leerstof is in deze publicatie verkaveld over steeds twee leerjaren in het primair onderwijs: groep 1/2, groep 3/4, groep 5/6 en groep 7/8. De leerstof is cumulatief, er wordt steeds voortgebouwd op eerder aangeboden leerstof en deze wordt steeds verder uitgebreid.

DREMPELS

Het rapport van de Expertgroep Meijerink geeft aan wat leerlingen op belangrijke momenten in hun schoolloopbaan moeten kennen en kunnen. Deze belangrijke momenten worden ook wel 'drempels' genoemd en behelzen de overgangen van basisonderwijs naar vmbo, mbo, vwo, hbo en universiteit. Als leerlingen deze drempels goed kunnen nemen, hebben ze meer kans op een optimale schoolloopbaan. Om ze hierbij te helpen, heeft de Expertgroep beschrijvingen van vier niveaus geformuleerd: 1F, 2F, 3F en 4F. Deze niveaus beschrijven de kennis en vaardigheden die de leerlingen op de drempelmomenten moeten beheersen.

Niveau	Fundamentele kwaliteit	Drempel
1F	Eind primair onderwijs	Van po naar vo
2F	Eind vmbo	Van vo fase 1 naar vo fase 2 / van vmbo naar mbo
3F	Eind mbo-4 en havo	van vo en mbo naar ho
4F	Eind vwo	van vo naar wo

In dit systeem is alles wat in het primair onderwijs wordt aangeleerd te beschouwen als 'voorbereiding op 1F'. In groep 7 en 8 wordt door zo'n 20% van de leerlingen het 1F-niveau echter al overschreden. Zij werken in de richting van 2F.

Kan (Noordhoff), Ria Kleijnen (Windesheim, Onderwijscentrum VU), Els Leenders (SLO), Wendy Ligt (Malmberg), Astrid Mols (Cito), Anita Oosterloo (SLO), Gert Rijlaarsdam (Universiteit van Amsterdam), Pauline Roumans (Cito), Truus Schijf (Muiswerk Educatief), Paul Stapel (Zwijzen), Joop Stoeldraijer (Edux), Margreet Veenman (Noordhoff), Johan Zuidema (ThiemeMeulenhoff).

het rapport 'Over de drempels met taal' onderscheidt de Expertgroep vier domeinen: (1) mondelinge taalvaardigheid, (2) lezen, (3) schrijven en (4) taalbeschouwing (grammatica) en taalverzorging. Het referentiekader Nederlandse taal voor het domein begrippenlijst en taalverzorging op de basisschool is door de SLO uitgewerkt in een rapport 'Leerstoflijnen begrippenlijst en taalverzorging'. Eveneens te downloaden vanaf de site van de SLO.

DOMEINEN

De stof van Spelling groep 7 valt onder domein 4 waarin onderscheid gemaakt wordt tussen: taalbeschouwing (grammatica), spelling, werkwoordspelling en leestekens. Naast Spelling groep 7 ontwikkelt Muiswerk daarom ook programma's voor grammatica, werkwoordspelling, en leestekens en hoofdletters. Met deze vier programma's wordt domein 4 dus geheel afgedekt.

SPELLINGCATEGORIEËN VOLGENS MEIJERINK EN SLO

De moeilijkheid van spelling is in het referentiekader geordend volgens 'een zekere logische opeenvolging van klassen van problemen' (*Referentiekader taal en rekenen*, pag. 19). Er is een indeling in vijf klassen gehanteerd, die ook gebruikt wordt bij het diagnosticeren van spellingvaardigheid (Kleijnen, 1997, 2004; Schijf, 2009). Deze indeling is gebaseerd op een analyse van het Nederlandse taalsysteem; het is dus een taalkundige indeling en geen didactische. De indeling is als volgt:

1. alfabetische spelling: de elementaire handeling van het omzetten van klanken of klankcombinaties in letters of letterkoppels bij wat wel de 'klankzuivere woorden' of 'luisterwoorden' worden genoemd. Bijvoorbeeld de klanken /b//a//k/ schrijf je als 'bak'. Deze woorden worden gedeeltelijk ook door inprenten geleerd.
2. orthografische spelling: de spelling die gebaseerd is op afspraken over de schrijfwijze van (groepen) woorden. Bijvoorbeeld met betrekking tot de klinkerverenkeling en medeklinkerverdubbeling. Die afspraken moet de leerling leren. Hij leert de woorden spellen door regels toe te passen, door vergelijking, of ook weer door inprenting.
3. lexicaal-morfologische spelling, gebaseerd op de opbouw van het woord, los van de grammaticale context. Het morfologische principe schrijft voor dat verwante woorddelen steeds hetzelfde geschreven worden. Vanwege de schrijfwijze van het morfeem 'aai', is het werkwoord 'aaien' en niet 'ajen'. Ook de schrijfwijze van voor- en achtervoegsels valt onder de morfologische spelling. De morfologische schrijfwijze leert men vooral door woorden en woordvormen te vergelijken, maar ook weer door inprenting.
4. morfologische spelling op syntactische basis: in dit geval is de opbouw van het woord gebaseerd op de grammaticale context. Hier wordt dus over de woordgrenzen heen gekeken naar het gebruik van een woord in de zin. Het betreft hier vooral de werkwoordspelling (ik word, hij wordt), maar ook de spelling van bijvoorbeeld alle(n) en enkele(n). In deze categorie moeten regels geleerd worden om tot de juiste schrijfwijze te komen, inprenting is meestal niet voldoende.
5. logografische spelling: gebaseerd op vaststaande lettercombinaties, waar geen regels voor zijn, bijvoorbeeld woorden met ei of ij, met au of ou. De schrijfwijze -ge voor /sje/ in 'horloge', het schrijven van een /s/ als c, bijvoorbeeld in 'narcis' en 'precies' en de vele leenvormen van het Nederlands vallen hieronder. Vaak zijn er wel clusters woorden samen te stellen van woorden met dezelfde spellingwijze. Men leert deze woorden vooral door vergelijking en inprenting.

BEGINSITUATIE

Wat weten we van de beginsituatie van leerlingen die in groep 3 leren spellen? Bonset en Hoo-geveen (2010) geven aan dat onderzoek naar leerling-kenmerken en schoolse kenmerken in ruime mate is verricht: *'Uit het beginsituatieonderzoek naar aanvankelijk spellen komt duidelijk het belang naar voren van fonologische kennis en vaardigheden. Auditieve analyse, foneem-grafeemkennis en -koppeling, fonemische conceptualisatie en segmentatie en letterkennis blijken alle positief samen te hangen met de vaardigheid in het spellen. De fonologische strategie, waarbij de beginnende speller woorden analyseert in spraakklanken (fonemen) en deze koppelt aan geschreven tekens (grafemen) die in de juiste volgorde op papier worden gezet, speelt een prominente rol bij het aanvankelijk spellen. De orthografische of woordbeeldstrategie, waarbij de beginnende speller direct put uit de geschreven representaties van woorden in zijn mentale lexicon, lijkt slechts op de achtergrond en in een latere fase een rol te spelen. Beginnende spellers en lezers vertonen een duidelijke voorkeur voor een verklankende spelwijze en worden geen goede spellers door eenvoudigweg vaak te lezen.'*

Uit het voorgaande kan in elk geval de conclusie getrokken worden dat het zinvol is om al in een vroeg stadium specifiek aandacht te besteden aan het spellen en er niet van uit te gaan dat leerlingen bij het leren lezen 'vanzelf' wel leren spellen. Dat is de reden waarom uitgevers de laatste jaren aparte spellinglijnen ontwikkelden, die gebruikt kunnen worden vanaf het tweede halfjaar van groep 3, of het begin van groep 4, als de belangrijkste klank-teken-koppelingen in beginsel zijn aangeleerd. Muiswerk sluit zich met dit nieuwe programma hierbij aan. Het eerste deel van de Muiswerk spellinglijn is bedoeld om te gebruiken in de tweede helft van groep 3. Voor de daarop volgende jaren is er steeds een A-deel en een B-deel.

ACTIEF EN PASSIEF SPELLEN

Het zelf schrijven van een woord is niet hetzelfde als het herkennen van een foute schrijfwijze. Beide deelvaardigheden hangen wel samen: als je een woord correct kunt schrijven, kost het meestal ook weinig moeite om een spelfout in dat woord te ontdekken. De nadruk ligt in de spellinglijn van Muiswerk duidelijk op het actief spellen (zelf schrijven of typen)³. Om die reden is de laatste oefening van elke inhoudsrubriek een (woord)dictee en zijn ook de toetsen (woord)dictees. In sommige oefeningen komt ook wel het herkennen van foutieve woordbeelden aan bod. We zijn daar voorzichtig mee om te voorkomen dat foutieve woordbeelden worden opgeslagen en voor verwarring blijven zorgen.

DIDACTISCHE OPBOUW DOOR DE JAREN HEEN

In grote lijnen is de spreiding van het spellingaanbod over de leerjaren als volgt: accent op alfabetische spelling in groep 3, begin orthografische spelling in groep 5, accent op morfologische

³ Professor Anna Bosman en een paar andere wetenschappers zijn tegen het toetsen van spellingvaardigheid via meerkeuzevragen. In een wetenschappelijk onderzoek liet men leerlingen eerst een toets met meerkeuzevragen maken waarbij zij telkens moesten oordelen over de juiste spelling van vier dikgedrukte woorden in vier verschillende zinnen. Een week later namen ze een dictee af over dezelfde dikgedrukte woorden. Het dictee werd gemiddeld 6% beter gemaakt en dat is - hoewel significant - niet zo'n groot verschil. Maar voor de bepaling van het niveau van het individuele kind, en daar hebben leerkrachten mee te maken, is de uitkomst van de meerkeuzetoets geen zinnige informatie, omdat daardoor niet duidelijk wordt welke woorden leerlingen niet goed ingeprint hebben. 61% van de leerlingen presteerde beter op het dictee en 22% op de meerkeuzevragen, dus dat is nogal scheef. Voor sommige leerlingen wijkt de score van de ene toets sterk af van die van de andere (tot 36%). Slechts voor 17% van de leerlingen maakt de afnamevorm ogenschijnlijk weinig uit.

spelling in groep 5/6 en accent op logografische spelling in groep 7/8. Dit is een zeer globale indeling: in een leerjaar ligt de meeste nadruk weliswaar op een bepaalde categorie, maar ook andere categorieën komen aan bod. Het aanleren van de verschillende categorieën is dus niet afgebakend per leerjaar, en loopt evenmin precies *parallel* aan de leerjaren. Leren spellen verloopt bovendien cumulatief, d.w.z. de basiskennis wordt steeds herhaald en verder uitgebouwd. De woorden worden langer, ingewikkelder en minder frequent.

In groep 3/4 wordt gestart met een relatief eenvoudig aanbod (woorden van één lettergreep) in de categorie alfabetische spelling. Getraind wordt op de spelling van korte klanken, lange klanken, tweeletterklanken en op een steeds toenemend aantal medeklinkers. Al snel komen daar ook woorden uit de andere categorieën bij, en daarnaast wordt de moeilijkheidsgraad van woorden uit de eerdere categorieën hoger. Zo komen er woorden met meer lettergrepen aan bod, moeilijkere woorden en ook minder frequente woorden. Meervoudsvorming (morfologische spelling) komt bijvoorbeeld in de meest eenvoudige vorm voor het eerst aan bod in groep 3/4, maar de meervoudsvorming van een woord als *café* komt pas in groep 7/8 aan de orde. Hernieuwd aanbod en herhaalde oefening blijven noodzakelijk om de woordvorm van verschillende woorden te verankeren in het langetermijngeheugen.

In de door de SLO uitgewerkte leerstoflijnen Taalverzorging vindt u een gedetailleerd overzicht van de spellingcategorieën die voor drempel 1F aangeleerd moeten worden. Bovendien is aangegeven wanneer het aanbieden van de spellingcategorieën voor respectievelijk groep 3/4, 5/6 en 7/8 *voor het eerst* moet plaatsvinden.⁴ De meeste spellingen worden in latere jaren nog veelvuldig geoefend. Vaak met moeilijker en minder frequente woorden. Deze leerstoflijnen zijn het eerste en belangrijkste kader voor alle uitgevers bij het ontwikkelen van spellingprogramma's en voor het Cito bij het ontwikkelen van spellingtoetsen. Ook Muiswerk houdt zich aan dit kader.

⁴ Er is geen kolom voor groep 1 en 2. Dat wil niet zeggen dat er in deze groepen geen aandacht is voor taalverzorging. Het ontwikkelen van taalbewustzijn en het ontdekken van het alfabetische principe komt bijvoorbeeld aan bod in deze groepen.

LESSTOF SPELLING 7

Muiswerk Spelling 7 is een complete methode. Het programma bevat alle leerstof die de school wat spelling betreft alles wat op het gebied van de spelling in groep 7 op basis van de referentieniveaus en de kerndoelen aangeleerd moet worden en zelfs nog iets meer. De aard van het programma maakt het mogelijk goed aan te sluiten bij de mogelijkheden van ieder kind. Daarmee voldoet een school dus aan alle eisen die de overheid aan het spellingonderwijs stelt. Als extra is in de laatste rubrieken van het programma een deel van de stof van groep 7 opgenomen, zodat snelle leerlingen verder kunnen werken.

We hebben geprobeerd de inhoud van het programma compact te houden, maar wel volledig. Dat gebeurt onder andere door middel van de diagnostische aanpak, die wij voorstaan. Leerlingen hoeven niet te oefenen op onderdelen die zij volgens de diagnostische toets al goed beheersen. Dat spaart tijd, bevordert de motivatie en leidt tot de beste opbrengst.

Grammatica, leestekens en het systeem van de werkwoordspelling worden in Spelling 7 niet behandeld. Wat grammatica betreft hebben we ons beperkt tot wat direct voor het spellen nodig is, maar – voor zover mogelijk - zonder de gebruikelijke (abstracte) grammaticale termen en zoveel mogelijk op een natuurlijke manier. Voor leerlingen vanaf groep 6 (???) verschijnt bij Muiswerk een apart grammatica-programma en een apart programma over werkwoordspelling. Leestekens en hoofdletters worden eveneens grotendeels aangeleerd in een apart programma over deze stof vanaf groep 5. Omdat in de Spellingcategorieën van het Cito de hoofdletters als aparte categorie onderscheiden worden, komen ze vanaf Spelling 7B ook in de Muiswerk spellingprogramma's aan de orde.

INDIVIDUEEL DIFFERENTIËREN

Met de complete, digitale spellingmethode van Muiswerk 7 kan op verschillende manieren gewerkt worden. U kunt bijvoorbeeld zelf eerst de stof in de klas uitleggen en demonstreren, maar u kunt dat ook volledig aan het programma overlaten. Vervolgens kunt u de oefeningen individueel of gezamenlijk laten maken en na een aantal weken met een individuele toets per leerling het resultaat meten en precies controleren bij welke leerlingen nog hiaten bestaan. Deze leerlingen kunnen vervolgens met behulp van het programma extra oefenen. Na verloop van tijd kunt u nagaan wat daarvan het resultaat is.

U kunt ook *beginnen* met een diagnostische toets en *het programma* laten uitzoeken op welke onderdelen geoefend moet worden en wat kan worden overgeslagen, de zgn. diagnostische aanpak. Differentiatie naar niveau en naar tempo zijn op die manier eenvoudig te realiseren. Leerlingen die extra moeten oefenen krijgen vanuit het programma extra oefenstof, kunnen oefeningen thuis afmaken of herhalen, al dan niet met ondersteuning van hun ouders. Ze kunnen daar inloggen in hun account en gewoon verder gaan waar ze gebleven waren.

Omdat de leerkracht voortdurend heel precies kan monitoren hoe een leerling werkt, gedurende hoeveel tijd en met welk resultaat, kan hij of zij ingrijpen zodra er iets niet goed gaat. Omdat andere leerlingen wel zonder hulp verder kunnen, blijft tijd over voor intensievere begeleiding van leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. De Muiswerktoetsen in de programma's zijn zowel summatief als formatief te gebruiken.

COMBINATIEGROEPEN

Door de mogelijkheden tot zelfstandig leren leent de Muiswerkmethode zich zeer goed voor individueel differentiëren en voor werken in combinatiegroepen. Leerlingen kunnen immers leerkrachtonafhankelijk aan de slag. Ze krijgen uitleg over doel en inhoud van de oefening en krijgen bij veel oefeningen gericht feedback op alles wat ze goed en fout doen. Na een fout volgen vaak een of meer kansen om het woord te verbeteren. Met een klassikale methode is dit 'lik-op-stukbeleid' niet te realiseren.

U ziet in tabel 1 op p. 12 dat Muiswerk – evenals de meeste andere uitgevers in hun methode – wat meer stof in het programma heeft opgenomen dan het Cito in zijn toetsen bevroegt. Dit onder andere om de betere leerlingen aan het werk te kunnen houden. De grijs omlijnende blokjes geven aan dat er ook stof is die *niet* in een toets aan de orde komt. Die zit onder de zgn. 'gouden knop'. Ook dat is voor leerlingen die een extra uitdaging aan kunnen.

De spellingstof van groep 7 begint met enkele onderdelen die al in groep 6 aan de orde kwam. De reden daarvan is dat niet alle leerlingen de stof van groep 6 aan het begin van groep 7 al op voldoende niveau beheersen en dat de beheersing van deze stof in de vakantieperiode wellicht wat is teruggevallen. Leren spellen staat of valt nu eenmaal bij voldoende oefening en herhaling.

Elke rubriek bestaan uit vier of meer oefeningen en elke oefening bestaat uit acht of meer opdrachten. Niet alleen is er binnen het programma een opbouw van gemakkelijk naar moeilijk; ook binnen de rubrieken is dat het geval. De laatste oefening komt altijd het meest overeen met wat ook in de toetsen bevroegd wordt. Leerlingen die in de diagnostische toets in een bepaalde rubriek maar weinig fouten maken, krijgen alleen deze oefening in hun persoonlijke oefenprogramma.

CUMULATIEF HERHALEN

Elke oefening heeft een titel. Als je die aanwijst, zie je ernaast staan waar de oefening over gaat, wat de leerling precies moet doen, of het gaat om actief (productief) spellen of passief (receptief) spellen, d.w.z. het herkennen van de juiste spelling. Verder is te zien bij welke Cito-categorie de oefening hoort, in welke Cito-toets de stof aan de orde kan komen en op welke spellingstrategie het accent ligt, d.w.z. of het gaat om luisterwoorden, regelwoorden of weetwoorden c.q. onthoudwoorden.

De oefening begint altijd met een of meer uitlegschermen die ook tijdens het oefenen geraadpleegd kunnen worden. Soms zijn er ook 'spiekschermen' waarin de juiste antwoorden gewoon te vinden zijn. Leren spellen is niet alleen afhankelijk van goede uitleg, maar ook van voldoende herhalen. Alleen door veel herhaling worden inprentwoorden vastgelegd in het langetermijngeheugen en worden regels aangeleerd en geautomatiseerd. De basiskennis die leerlingen in eerdere leerjaren opdeden, wordt in de programma's bovendien steeds verder uitgebouwd.

STRATEGIEËN VOOR HET SPELLEN

In het eerste halfjaar van groep 3 hebben leerlingen geleerd de *alfabetische* strategie toe te passen, d.w.z. klanken om te zetten in letters. Ze leerden ook dat je voor sommige klanken twee letters nodig hebt. Vanaf het begin is daarnaast ook geoefend op de *directe* strategie waarbij een woordbeeld wordt opgediept uit het mentale lexicon in het langetermijngeheugen. Zonder deze strategie kunnen lezen en spellen nooit voldoende snelheid krijgen. Het trainen van de directe

strategie wordt in Muiswerk adequaat geoefend met de zgn. flitsoefeningen. Een woord komt in groep 7 gedurende 350 msec in beeld. Daarna wordt het afgedekt door een rij tekens om het woordbeeld van het netvlies en te wissen en daadwerkelijk het mentale lexicon in de hersenen in te schakelen bij het vastleggen van het woord. Vervolgens moet gekozen worden welk woord gezien is, óf moet het geflitste woord getypt worden. Deze vaardigheid kan alleen digitaal getraind worden.

Voor een deel is spellen echt *afhankelijk* van deze directe strategie, het opdiepen van woorden uit het langetermijngeheugen, bijvoorbeeld waar het gaat om woorden met ei/ij en au/ou. We noemen dat 'weetwoorden' of 'onthoudwoorden' omdat door alleen door inprenten de juiste vorm geproduceerd kan worden.

Indirecte strategieën zijn naast de *alfabetische* aanpak (het omzetten van klanken in letters), de *orthografische* strategie, waarbij regels moeten worden toegepast die te maken hebben met de volgorde van letters in een woord (o.a. klinkerverenkeling en medeklinkerverdubbeling) en de *morfologische* strategie (o.a. de verlengingsregel), waarbij gekeken moet worden naar de bouw van een woord (handdoek) of van de zin waar het in voorkomt (hij wordt). De orthografische en morfologische aanpak wordt vanaf de tweede helft van groep 5 aangeleerd en daarna steeds verder uitgebouwd en geoefend.

Ook waar indirecte strategieën voorhanden zijn, is het onderwijs er over het algemeen op gericht leerlingen zoveel mogelijk woorden te laten opslaan in het langetermijngeheugen, waardoor het lezen en het spellen optimaal geautomatiseerd worden. Als ervaren spellers bijvoorbeeld het woord 'namen' schrijven, dan zijn ze meestal niet bezig met het toepassen van een regel, ze hebben het woord direct in hun hoofd, maar bij een onbekend woord als 'runen' is dat anders. Bij onbekende woorden moeten ze terug kunnen vallen op de alfabetische aanpak én op orthografische aanpak om de juiste regel te kunnen toepassen. Het paraat hebben van de regels vergt extra instructie. Het is een meta-talige en tamelijk abstracte bezigheid, die veel geoefend moet worden. Het is een van de redenen dat zelfs in het voortgezet onderwijs nog veel gezondigd wordt tegen het toepassen van basale spellingregels bij het spellen van minder bekende woorden.

MEER ZINTUIGEN

In Muiswerk Spelling 7 wordt veel beeldmateriaal gebruikt voor de visuele ondersteuning, waarmee ook ongemerkt woordbetekenissen worden aangeleerd. Daarnaast bevat het programma veel natuurlijk ingesproken geluid, waardoor ook het auditieve kanaal wordt ingeschakeld. Door de nadruk op 'doen' (typen, aanwijzen, slepen etc.) wordt op de derde plaats ook een beroep gedaan op de motoriek. Door het inschakelen van verschillende zintuigen, worden verschillende hersendelen geactiveerd, wat het opslaan van informatie bevordert. Een en ander bevordert ook de motivatie voor het werken met het programma.

DIAGNOSTISCHE AANPAK

Het basisprincipe van Muiswerkprogramma's is dat een diagnostische toets de leerling stuurt naar oefenmateriaal dat aansluit bij de fouten die gemaakt zijn. De toets kan herhaald worden en eventueel leiden tot opnieuw oefenen. Ook Spelling 7A en 7B zijn zo gestructureerd. Er kan op verschillende manieren gedifferentieerd worden. De bovengenoemde lesstof is ingedeeld in rubrieken (onderwerpen) en diezelfde rubrieken komen in de toetsen terug. De stof is cumulatief

opgebouwd, d.w.z. wat in eerdere oefeningen is uitgelegd en geoefend, komt in latere oefeningen herhaaldelijk terug. In grote lijnen is de volgorde gebruikt waarin onderdelen van de spelling in het basisonderwijs aangeleerd moeten worden volgens de indeling van de SLO (Rapport Leers- toflijnen begrippenlijst en taalverzorging).

DIRECTE FEEDBACK EN HULPSYSTEMEN

In veel oefeningen van Spelling groep 7 wordt specifieke feedback gegeven als de leerling een fout maakt, vaak voorzien van een hint, waarna hij het nog een of meer keer mag proberen goed te doen. De leerling kan ook altijd tussendoor een tip opvragen of uitlegschermen en spiekschermen raadplegen. Hij mag bovendien het Muiswerk Woordenboek gebruiken door op deze te drukken:

Door de grote hoeveelheid beeldmateriaal en de mogelijkheid het woordenboek te raadplegen, bevordert Muiswerk Spelling 7 indirect ook de uitbreiding van de woordenschat.

STRUCTUUR

Elk Muiswerkprogramma omvat de stof die in een bepaalde leergroep behandeld dient te worden. Net als in groep 4, 5 en 6 is er voor groep 7 is er een A-deel voor de eerste helft van het schooljaar en een B-deel voor de tweede helft. Snelle leerlingen kunnen natuurlijk al eerder aan het B-deel beginnen. De extra stof voor deze groep zit aan het eind van het B-deel.

Elk programma is opgedeeld in rubrieken die elk minimaal één spellingcategorie behandelen. We hebben daarbij de categorieën gehanteerd die ook het Cito onderscheidt. Welke dat zijn, ziet u in onderstaand schema (linker kolom).

In de kolommen ernaast is aangegeven welke stof wordt afgedekt door de Cito-toetsen en welke stof in de deeltoetsen van Muiswerk aan de orde komt. In de eerste rubrieken van 7A wordt de stof uit voorgaande jaren gedeeltelijk herhaald, onder andere om weggezakte of nog niet voldoende beheerste kennis weer even op te halen. De laatste drie rubrieken van deel 7B worden niet door de Muiswerktoetsen afgedekt, maar bevinden zich onder de zgn. gouden knop en zijn bedoeld voor de snelle leerlingen. Het is stof van groep 8, die daar – meestal in een andere vorm – weer terugkomt.

Als de spelling van een woord met meerdere categorieën te maken heeft, dan wordt het ingedeeld bij de categorie die op dat moment behandeld wordt. In de feedback wordt vaak wel gerefereerd aan eerder behandelde stof.

	Cito
	Muiswerk
	Muiswerk extra

		Citotoetsen		Muiswerktoetsen						
				Deel 7A			Deel 7B			
		M7	E7	Rub A t/m D	Rub E t/m H	Rub I t/m L	Rub A t/m C	Rub D t/m G	Rub H t/m K	Gouden knop
11+16	ei/ij en au/ou									
8	f/v en s/z									
23	-em, -elen, -enen, -eren									
20+21	open en gesloten ltrgreep									
24	-ig en -lijk									
25	/ie/ geschreven als i									
26	/s/ geschreven als c									
27	/k/ geschreven als c									
28	apostrof-s									
29	woorden op -tie									
30	-teit en -heid									
31	/zj/ als g en /sj/ als ch									
33	woorden met eind-b									
34	woorden met (-)y(-)									
35	woorden met trema									
38	met en zonder hoofdletter									
41	/t/ geschreven als th									
42	woorden met -isch(e)									
43	/ks/ geschreven als x									
44	-kje, -aatje, -ootje, -uutje									
45	assimilatie									
42	-iaal, -ieel, -ueel, -eaal									
38	Franse leenwoorden									
39	Engelse leenwoorden									

Tabel 1: Hoe de spellingcategorieën van het Cito worden afgedekt door de Cito-toetsen voor groep 7 en de rubrieken van Muiswerk Spelling 7A en 7B.

OMVANG SPELLING 7A

Het lesbestand Spelling 7A bestaat uit 64 - vaak variabele - oefeningen en 4 variabele toetsen voor diagnose en evaluatie. Er zijn 248 ingesproken geluidsbestanden. Ook alle 231 uitlegschermen zijn ingesproken. Voor een gedetailleerd stofoverzicht, zie blz. 27. In totaal bevat dit lesbestand ruim 1800 opgaven en worden veel verschillende oefenvormen gebruikt: *Rijen, Stenen, Open vraag, Flitskeuze, Flitstypen, verschillende meerkeuzevormen, Wijs aan in tekst, Volgorde, Plaats woord, Wijzig tekst en Koppelpuzzel.*

Het programma behandelt bijna 1100 unieke woorden (zie p.24 e.v.). Veel woorden komen twee, drie, of meer keer voor in de opgaven. In het overzicht is ook te zien welke woorden in de Cito-toetsen en Cito oefendictes voorkomen.

Spelling 7A heeft 231 uitlegschermen. Bij elke oefening horen een of meer van deze schermen met korte uitleg en voorbeelden. Deze vormen altijd het begin van de oefening. Tijdens het oefenen kan de uitleg op elk gewenst moment opnieuw geraadpleegd worden. De uitlegschermen zijn ingesproken door een natuurlijke stem. Zwakke lezers kunnen de inhoud dus ook beluisteren en zich daardoor beter concentreren.

LET OP: veel oefeningen kunnen slechts gemaakt worden als de computer voorzien is van geluid. Deze oefeningen zijn in de lijst te herkennen aan de asterisk. Op computers zonder geluid komen ze niet tevoorschijn. Dat geldt bijvoorbeeld voor de toetsen met open vragen.

Toetsen

Spelling 7A heeft drie deeltoetsen en 1 totaaltoets, gedeeltelijk in dicteevorm. Naast de actieve, productieve kant van spellen heeft spellen namelijk ook een passieve, receptieve kant: het herkennen en verbeteren van fouten in geschreven tekst. Het actieve spellen blijft voorop staan, maar vanaf groep 7 wordt ook het passieve spellen geoefend en getoetst. Dit in overeenstemming met de Cito-toetsen. Leerlingen moeten in elke toets een aantal losse woorden intypen die voorgelezen worden. De context is een afbeelding, dan wel een hele zin waar het woord in voorkomt. Bij het passieve spellen zijn steeds vier zinnen te zien met in elke zin een gemarkeerd woord. Een van die woorden is fout. Die fout moet worden herkend en aangewezen.

Het Cito onderscheidt bijna vijftig verschillende spellingcategorieën. Die vormen de basis voor de stofindeling van de spellingprogramma's van Muiswerk. We noemen dat rubrieken. Elke rubriek sluit af met een dictee, waarin het gaat om actief en/of passief spellen. Dit dictee lijkt op wat er in de toetsen bevraagd wordt. In de uitgebreide variabele toets komen alle onderwerpen aan de orde. De toetsen kunnen zowel voor diagnose als voor evaluatie gebruikt worden (formatief en summatief) omdat ze een variabele inhoud hebben, terwijl wel steeds dezelfde spellingcategorieën aan de orde komen. De stof is ondergebracht in drie afdelingen en de opbouw van onderwerpen en afdelingen is cumulatief. Wat in eerdere oefeningen aan de orde kwam, wordt verderop bekend verondersteld. Voor een overzicht van de onderwerpen die per toets aan de orde komen, zie het schema op p.27.

Dit is het hoofdscherm van Spelling 7A. Pas na het maken van een formatieve (diagnostische) toets is de knop 'Jouw oefeningen' geactiveerd. Daaronder bevindt zich een persoonlijk oefenprogramma, dat aansluit bij de gemaakte fouten.

INHOUD SPELLING 7A

Hieronder eerst de rubrieken (onderwerpen) van Spelling 7A, de deoltoetsen die deze rubrieken afdekken, de Cito-toetsen waarin de stof bevraagd wordt en de Cito-categorieën waarmee de rubrieken corresponderen.

INDELING SPELLING 7A

rub		stof	voorbeelden	Cito	cat
A	Deel 1	au(w)/ou(w) en ei/ij (herhaling)	klauwen, kabouter, paleis, vijver	M7, E7	11, 16
B		f/v en s/z (herhaling)	frisdrank, afzender	M7	8
C		-em, -elen, -enen, -eren (herhaling)	stiekem, kinderen	M7	23
D		open en gesloten lettergreep	hotelkamers, koksmessen	M7, E7	20, 21
E	Deel 2	-ig en -lijk	regelmatig, koninklijk	M7, E7	24
F		/ie/ geschreven als i	vitrine, fabrikant	M7, E7	25
G		/s/ geschreven als c	celstraf, felicitaties	M7, E7	26
H		/k/ geschreven als c	octaaf, accordeon	M7, E7	27
I	Deel 3	apostrof-s	's middags, agenda's	E7	28
J		woorden op -tie	actie, auditie	E7	29
L		-heid en -teit	aanwezigheid, puberteit	M7	30
K		/zj/ als g en /sj/ als ch	asperge, charme	M7, E7	31, 32

Tabel 2: de inhoud van Spelling 7A en de verbinding met de Cito-spellingtoetsen en -categorieën.

De eerste rubrieken van het programma zijn weer een overlapping met de stof van de voorgaande groep, om de in de zomervakantie weggezakte kennis weer op te halen. Er is echter veel variatie in oefeningen en oefenstof. Hier en daar is de stof iets verder uitgebreid en vaak zijn de behandelde woorden wat langer en wat minder frequent. Voor snelle leerlingen die de stof optimaal beheersen hoeft de dubbeling geen bezwaar te zijn omdat door de diagnostische aanpak die wij voorstaan, oefeningen alleen tevoorschijn komen als uit de deoltoets blijkt dat een leerling de stof nog niet (helemaal) beheerst. Hieronder is aangegeven hoe elk van de onderwerpen bij Spelling 7A is ingevuld.

RUBRIEK A: AU(W)/OU(W) EN EI/IJ

In rubriek A worden de woordbeelden met au(w), ou(w) en ei, ij voor de laatste keer herhaald. Er komen verderop wel nog wat van deze woorden bij, maar ze worden niet meer apart geoefend. De eerste oefeningen zijn gericht op het herhalen van de reeds aangeleerde woorden. Vaker dan voorheen, zijn die opgenomen in samenstellingen of afleidingen. De aanpak die in de uitlegsschermen wordt aangeraden voor ei of ij is: eerst kijken of een woord(deel) voorkomt in het ei-verhaal, de ei-zinnen en de ei-rijtjes. Zo niet, dan is het waarschijnlijk een woord met lange ij. Bij au(w) of ou(w) vormen het au-verhaal, de au-zinnen en de au-rijtjes de basis. Voor een overzicht van de behandelde woorden, zie p. 24.

De directe aanpak waarbij je probeert een onbekend woordbeeld op te slaan in je hoofd is de aangewezen werkwijze voor het leren van etymologische spellingen. Daarom ook nu weer een flitsoefening waarin enkele nieuwe woorden voorbijkomen. Er wordt in deze rubriek nu ook aandacht besteed aan woorden met ei/ij of au/ou die veel op elkaar lijken, of zelfs precies het-

zelfde klinken (homofonen), maar die een verschillende betekenis hebben, bijvoorbeeld rauw/rouw en leiden/lijden.

In de laatste oefening komt naast de actieve, productieve kant van het spellen ook de passieve, receptieve kant aan bod: het herkennen en verbeteren van fouten in geschreven tekst. Leerlingen moeten eerste een aantal losse woorden intypen die voorgelezen worden en waarbij een afbeelding wordt getoond. Verderop zijn bij het passieve spellen steeds vier zinnen te zien met in elke zin een gemarkeerd woord. Een van die woorden is fout. Die fout moet worden herkend en aangewezen. De laatste oefening lijkt op wat er in de toetsen gevraagd wordt, alleen is er nu een uitleg, en zijn er aanwijzingen. Bij fouten volgt gerichte feedback en de mogelijkheid om te verbeteren.

De woorden in je brein

Vul de ontbrekende letters in. Geef enter na elk woord.

DE WOORDEN IN JE BREIN

Al lang voordat je je eerste woordje zegt, heb je al woorden leren **begr__pen** . Een **kl__n** kind van zes maanden weet al heel goed wat 'nee' betekent. Uit de **br__** van woorden die hij hoort, **l__dt** hij de klank en de betekenis van woorden af. Die woorden worden **__tomatisch** opgeslagen in de **gr__ze** cellen van zijn **br__n** .

Rond de **t__d** dat kinderen een jaar worden, beginnen ze te praten. Eerst in losse

Nog 21

Help i Stop

In oefening A4 moeten ontbrekende letters in een tekst worden ingevuld. De tekst gaat over een onderwerp dat relevant is voor het onthouden van woorden met ei/ij of au/ou. Er komen ook homofonen in voor.

RUBRIEK B: VERBUIGING F/V EN S/Z

Deze rubriek gaat over de verbogen vorm van woorden met een f of een s op het eind (lief-liever, grens-grenzen). De f wordt bij langer maken vrijwel altijd een v. Dat procedé wordt eerst geoefend. De s wordt bij langer maken vaak een z, maar niet altijd. Er zijn nogal wat uitzonderingen. Die moeten aangewezen worden. Meer dan in voorgaande jaren zijn er woorden opgenomen die we 'familiewoorden' hebben genoemd. Ze komen voor in samenstellingen, afleidingen en verbuigingen. Voor een overzicht van de woorden, zie p. 25.

Omdat inprenting bij de onregelmatige vormen van belang is, volgt daarna ook hier een Flitstypen-oefening. Dan volgt een tekst over postduiven, waarin de leerling ontbrekende letters moet invullen. Dat kunnen f, v, s of z zijn, maar ook andere letters. Er zit een spiekscherm onder de HELP-knop. In de laatste oefening komt naast de actieve, productieve kant van het spellen ook de passieve kant weer aan bod. Leerlingen moeten eerst een aantal losse woorden intypen die

voorgelezen worden en waarbij een afbeelding wordt getoond. Verderop zijn er steeds vier zinnen te zien met in elke zin een gemarkeerd woord. Een van die woorden is fout. Die fout moet worden herkend en aangewezen. De laatste oefening lijkt op wat er in de toetsen gevraagd wordt, alleen is er nu een uitleg, en zijn er aanwijzingen. Bij fouten volgt gerichte feedback en de mogelijkheid om te verbeteren.

Spellen en beoordelen

7

[1] De hoezen van de bank moeten nodig in de was.

[2] Je moet anderhalve meter afstand houden.

[2] Ilse liep op kousenvoeten naar de ijsjes in de koelkast.

[4] Veel kinderen vinden olijven niet zo lekker.

In welke zin is het blauwe woord fout gespeld?

a) in zin [1]

b) in zin [2]

c) in zin [3]

d) in zin [4]

Nog 6

Stel uit A..A Help i Stop

In het tweede deel van oefening B5 moeten fout gespelde woorden worden herkend. Een van de vier gemarkeerde woorden is fout. De leerling moet het juiste antwoord aanwijzen.

RUBRIEK C: -EM, -ELEN, -ENEN, -EREN

Deze rubriek gaat over woorden met stomme e in vaak wat langere woorden, soms met twee of meer voor- of achtervoegsels. Voor een overzicht van de woorden, zie p. 25. In de eerste oefening verschijnen telkens vier of vijf woorddelen die men in de juiste volgorde moet aanwijzen, waardoor een woord ontstaat. In de tweede oefening wordt aandacht besteed aan de vergroten- de en overtreffende trap, zonder dat die termen vallen. In een reeks moet het woord met de juiste vorm worden ingevuld. Dan volgt een flitskeuze-oefening. De laatste oefening is weer een woorddictee over alle stof van deze rubriek, gedeeltelijk ondersteund door afbeeldingen en gedeeltelijk door de context van zinnen.

Vergelijken

Vul de ontbrekende letters in en geef enter na elk woord.

bitter - bitter - het bitterst

dapper - dapperder - het

gammel - - het gammelst

gemeen - gemener - het

- geschikter - het geschiktst

helder - - het helderst

- ingewikkelder - het ingewikkeldst

Nog 12

Help i

Stop

Oefening C2 gaat over vergelijken. De uitgangen die nodig zijn voor de vergrotende en overtreffende trap moeten ingevuld worden.

Kickbokser Amira

Wijs alle FOUTEN aan.

KICKBOKSER AMIRA

Denk jij dat kickboksen niets voor meisjes is? Dan heb je zeker nog nooit van Amira gehoord. De ROTTERDAMSE Amira Tahri (10) heeft in 2020 al vier **weereldtitels** in deze vechtsport op haar naam staan. Hoe? Dat zie je in de documentaire die over Amira gemaakt is.

Dat Amira Tahri zo goed zou worden in kickboksen, had ze

ROTTERDAMSE

Nog 20

OK ✓

Terug

Vooruit

Help i

Stop

Oefening D4 is een oefening in passief spellen. In een tekst moeten de fouten die gemaakt zijn bij het al dan niet toepassen van enkelaar en dubbelaar aangewezen worden. Deze worden in de tekst verbeterd en rechts in een lijst gezet.

RUBRIEK E: -IG EN -LIJK

Deze rubriek gaat over morfologische spellingen. In beide achtervoegsels hoor je een stomme e of u, maar je schrijft resp. een i en een ij. Na deze uitgangen kunnen nog andere letters volgen. (grappig, grappige, grappiger). De spelling is meestal niet erg problematisch. Begonnen wordt met een open-vraag-oefening waarin telkens op basis van een omschrijving een woord op -ig of -lijk moet worden gemaakt. Met voor- en achtervoegsels kun je korte woorden uitbouwen tot langere. Vandaar de derde oefening: lange woorden bouwen, waarin delen van woorden in de juiste volgorde aangewezen moeten worden om een lang woord te krijgen. De derde oefening is weer een oefening in passief spellen. In een tekst over eigenschappen van dieren moeten de fouten aangewezen worden. De laatste oefening is een woorddictee, waarbij in een woordgroep die voorgelezen wordt, het juiste woord ingevuld moet worden. Voor een overzicht van de woorden, zie p. 25.

Wijs de delen aan en bouw het woord

1

lijk pe grij on be

Nog 16

Help i Stop

In de tweede oefening van rubriek E moeten woorden met voor- en achtervoegsels worden gebouwd door de woorddelen in de juiste volgorde aan te wijzen.

RUBRIEK E: /IE/ GESCHREVEN ALS I

De spelling van woorden met ie of i is voor veel mensen lastig. Het zijn in principe *onthoudwoorden*. Er zijn echter wel wat aanwijzingen te geven op basis van de opbouw van woorden en de manier waarop ze worden uitgesproken. Dat doen we dan ook in deze rubriek.

De eerste oefening van de rubriek (E1) is een stenenenoefening die gaat over de /ie/klank op het eind van een woord. Je gebruikt dan gewoonlijk twee letters: serie, herrie, fantasie. De uitzonderingen op deze regel noemen we *juni-woorden*. Dat zijn de namen van sommige maanden, maar daarnaast ook wat buitenlandse etenswaren (*kiwi, salami*) en verder: *mini, maxi, taxi, merci, bikini, safari*. Het zijn onthoudwoorden die ingeprent moeten worden.

Voor de schrijfwijze van de /ie/-klank IN een woord moet je het woord verdelen in klankgroepen. Hoor je een medeklinker achter de /ie/, schrijf dan in elk geval twee letters: /b...f/-/stuk/ → biefstuk. Dat is de eerste stap. Hoor je géén medeklinker achter de /ie/ in de klankgroep, dan schrijf je hem soms als ie en in andere gevallen als i. Als je weet waar de klemtoon ligt, dan kun je daar iets aan hebben. In een klankgroep met /ie/-klank op het eind waar NIET de klemtoon op valt, schrijf je *meestal* een enkele i. We noemen deze groep woorden *piraat-woorden*. Dat is de tweede stap die gezet kan worden. Krijgt de /ie/klank op het eind van de klankgroep WEL een klemtoon, dan schrijf je meestal ie, *behalve* bij een tamelijk kleine groep uitzonderingswoorden die we *kilo-woorden* genoemd hebben (naast kilo ook: alinea, artikel, familie, kantine, liter, titel).

In oefening F2 gaat het om i of ie IN een woord (zie onder). Dan volgt natuurlijk een Flitstypen-oefening met inprentwoorden en vervolgens is er een wijzig-tekst-oefening over dino's waarin op open plaatsten i of ie moet worden ingevuld.

In de laatste oefening komt naast de actieve, productieve kant van het spellen ook de passieve kant weer aan bod. Leerlingen moeten eerst een aantal losse woorden intypen die voorgelezen worden en waarbij een afbeelding wordt getoond. Verderop zijn er steeds vier zinnen te zien met in elke zin een gemarkeerd woord. Een van die woorden is fout. Die fout moet worden herkend en aangewezen. Bij fouten volgt gerichte feedback en de mogelijkheid om te verbeteren. Voor een overzicht van de woorden, zie p. 26.

Klemtoon bij i of ie

1
Het woord is: **d...g...taal**

Lees op de open plaatsen een /ie/-klank.
Staan die /ie/-klanken IN een klankgroep?

a) ja

b) nee

Nee, de klankgroepen zijn: /d.../-/g.../-/taal/
Er staan geen medeklinkers achter de /ie/-klanken. Probeer het nog een keer.

OK

In de tweede oefening van rubriek F werken we stap voor stap naar aanleiding van een gegeven woord met open plaats. (1) Staat de /ie/klank IN de klankgroep (medeklinker erachter)? (2) Zo ja → Schrijf ie. (3) Zo nee → De /ie/klank staat op het eind van een klankgroep. (4) Heeft de /ie/-klank de klemtoon? (5) Zo ja, schrijf ie. (6) Zo nee, schrijf i. De zgn. kilowoorden blijven nog buiten beschouwing. Bij fout aanwijzen verschijnt gerichte feedback.

RUBRIEK G: /s/ GESCHREVEN ALS C

De letter c kan op twee manieren uitgesproken kan worden: als een /s/ of als een /k/. Voor de spelling moet dus weten of de /s/ of de /k/ die je hoort misschien als c geschreven moet worden. Deze rubriek gaat over de /s/ die geschreven wordt als c. Dat noemen we de *centwoorden*. Wanneer je een s of een c schrijft is niet met regels aan te geven. Er zit dus niets anders op dan deze centwoorden in te prenten. We besteden hier wel weer aandacht aan het verschijnsel familiewoorden, vaak afgeleide of samengestelde woorden die ook qua betekenis overeenkomsten hebben, bijvoorbeeld: *cel, eicel, celstraf*, en *centrum, centraal, concentreren*. In de eerste oefening moeten tien centwoorden aangewezen worden. Er kan zo nodig gekeken worden in een spiekscherm. Dan volgt een Flitstypen-oefening, want inprenten is toch wel de geëigende aanpak voor dit soort woorden. Dan volgt een oefening waarin op basis van een omschrijving een centwoord geraden moet worden. Dan volgt een wijzig-tekst-oefening waarin overal twee of drie letters ingevuld moeten worden. Het gaat daarbij om woorddelen die veel op elkaar lijken. De laatste oefening is een weer woorddictee, gedeeltelijk met afbeeldingen en gedeeltelijk met zinnen waarvan een woord ontbreekt. Voor een overzicht van de woorden, zie p. 26.

Woorden raden

2

Het honderdste deel van een meter is een centimeter .

Nee, het is een centwoord. Je schrijft de /s/-klank aan het begin als een?
Probeer het nog een keer.

OK

In oefening G3 moeten centwoorden aan de hand van een omschrijving geraden worden. Het is een openvraag-oefening met specifieke feedback en de mogelijkheid om daarna het woord te verbeteren.

RUBRIEK G: /k/ GESCHREVEN ALS C

De letter c kan op twee manieren uitgesproken kan worden: als een /s/ of als een /k/. Voor de spelling moet je dus weten of de /s/ of de /k/ die je hoort misschien als c geschreven moet worden. In deze rubriek gaat het om woorden met /k/ als c. We noemen dat *colawoorden*. Wanneer je een k of een c schrijft is niet met regels aan te geven. Er zit dus niets anders op dan deze colawoorden in te prenten. Er zijn wel nogal wat woorden met overeenkomende woorddelen. Daar hebben we rijtjes van gemaakt. Begonnen wordt nu met een Flitstypen-oefening, omdat inprenten

ten toch wel de geëigende aanpak is. Dan volgen een stenen- en een rijtjes-oefening waarbij het gaat om sorteren. In oefening H4 moeten colawoorden aan de hand van een omschrijving geraden worden. Oefening H5 heet 'Mijn vader is advocaat'. In een tekst moeten ontbrekende letters worden ingevuld: een c, een s of een k. De stof van de vorige oefening komt hier dus ook terug. De laatste oefening heet 'Spellen en beoordelen'. In deze oefening komt naast de actieve, productieve kant van het spellen ook de passieve kant weer aan bod. Leerlingen moeten eerst een aantal losse woorden intypen die voorgelezen worden en waarbij een afbeelding wordt getoond. Verderop zijn er steeds vier zinnen te zien met in elke zin een gemarkeerd woord. Een van die woorden is fout. Die fout moet worden herkend en aangewezen. Bij fouten volgt gerichte feedback en de mogelijkheid om te verbeteren. Voor een overzicht van de woorden, zie p. 26.

Enkele rijtjes met colawoorden

Sommige woorden met een c die klinkt als een /k/ lijken op elkaar, bijvoorbeeld woorden die beginnen met com-, con- of ac- en woorden die eindigen op -ct. Hier wat voorbeelden, maar het zijn er meer.

<u>commando</u>	<u>concert</u>	<u>accent</u>	<u>correct</u>
<u>commandant</u>	<u>constant</u>	<u>acteur</u>	<u>conflict</u>
<u>commentaar</u>	<u>contact</u>	<u>actief</u>	<u>direct</u>
<u>compliment</u>	<u>contant</u>	<u>acuit</u>	<u>effect</u>
<u>combineren</u>	<u>concentreren</u>		<u>insect</u>
<u>compact</u>	<u>controleren</u>		<u>perfect</u>
			<u>project</u>

© Muiswerk Educatief

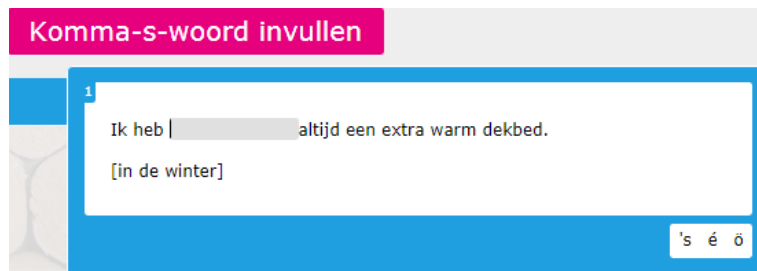
2 van 3

De woorden met /k/ als c noemen we colawoorden. Wanneer je een k of een c schrijft is niet met regels aan te geven. Er zit dus niets anders op dan deze colawoorden in te prenten. Er zijn wel nogal wat woorden met overeenkomende woorddelen. Daar hebben we rijtjes van gemaakt.

RUBRIEK I: APOSTROF-S

Deze rubriek gaat over het gebruik van vaste s versus apostrof-s. Dat is aan de orde in drie verschillende situaties: (1) bij de ingekorte naamvals vormen aan het begin van een woord, (2) bij de meervouden op -s en (3) bij de genitief-vormen, de bezitsvormen, waarmee je aangeeft van wie iets is. In de eerste oefening moeten woorden met een meervoud op vaste s of komma-s in de juiste rij worden ondergebracht. In de tweede oefening moet overal het juiste meervoud worden ingevuld in een wijzig-tekst-oefening. De derde oefening gaat over de ingekorte vormen. Daarvoor gebruiken we het wat kreupel rijmpje: *eerst de komma, dan de s, dan een spatie, dan de rest*. Er verschijnt een zinnetje met een open plaats waarin de juiste vorm moet worden getypt. Onder het zinnetje staat de langere vorm. Dan volgt een oefening waarin bezitsvormen ingevoerd moeten worden. De een-na-laatste oefening is een wijzig-tekst-oefening over hobby's van kinderen. Daarin moeten ontbrekende letters worden ingevuld.

De laatste oefening heet 'Spellen en beoordelen'. In deze oefening komt naast de actieve, productieve kant van het spellen ook de passieve kant weer aan bod. Leerlingen moeten eerst een aantal losse woorden intypen die voorgelezen worden en waarbij een afbeelding wordt getoond ofwel een zin met een open plaats. Verderop zijn er steeds vier zinnen te zien met in elke zin een gemarkeerd woord. Een van die woorden is fout. Die fout moet worden herkend en aangewezen. Bij fouten volgt gerichte feedback en de mogelijkheid om te verbeteren. Voor een overzicht van de woorden, zie p. 26.

In oefening 13 moet een komma-s-woord worden ingevuld. De langere vorm staat eronder. Hoewel instructie gegeven is over de apostrof op het toetsenbord, kan de komma-s ook worden aangewezen in het blokje onder het invoerscherm. Er is specifieke feedback op fouten en Wacht op goed staat aan.

RUBRIEK J: WOORDEN OP -TIE

Rubriek J gaat over (leen)woorden op -tie. Deze uitgang wordt uitgesproken als /sie/ of /tsie/. We noemen dit soort woorden *vakantiewoorden*. In de eerste oefening zijn de klankgroepen gegeven en moet daaruit de geschreven vorm worden afgeleid en ingetypt. Voorbeelden:

/vaa/-/kan/-/sie → vakantie
/re/-/laa/-/tsie → relatie

De enkelaar en de dubbelaar moeten toegepast worden en omdat het leenwoorden zijn, komt ook de letter c als weergave van /s/ of /k/ herhaaldelijk terug. Dan volgt een flitstypen-oefening en een oefening waarin uit een omschrijving het juiste woord moet worden afgeleid. De laatste oefening is een weer woorddictee, gedeeltelijk met afbeeldingen en gedeeltelijk met zinnen waaraan een woord ontbreekt.

RUBRIEK K: /ZJ/ ALS G, /SJ/ ALS CH

In Franse leenwoorden wordt /zj/-klank vaak geschreven als een g, bijvoorbeeld in giraf, garage. We noemen deze woorden hier *girafwoorden*. In een andere categorie Franse leenwoorden wordt de /sj/-klank geschreven als ch. We noemen dat *chefwoorden*. Beide categorieën worden hier samengenomen.

In de eerste oefening zijn telkens de klankgroepen van een woord gegeven en moet de schriftvorm worden ingetypt, bijvoorbeeld /gaa/-/raa/-/zje/ → *garage* en /sjim/-/pan/-/see/ → chimpansee. De tweede oefening is een rijenoefening over woorden met sj of ch. Er zijn namelijk ook nogal wat woorden die je gewoon met sj schrijft. De derde oefening is een flitstypenoefening gericht op het direct opslaan van woordbeelden in het lexicon. In de vierde oefening moet uit een omschrijving het juiste woord worden afgeleid en vervolgens ingetypt. De vijfde oefening heet puzzelen met letters. Daarin moet een aantal rebussen worden opgelost. Dan volgt een tekstoefening over De giraf, waarin overal een of twee letters ingevuld moeten worden en de het

programma wordt afgesloten met een woorddictee, gedeeltelijk met afbeeldingen en gedeeltelijk met zinnen waaraan een woord ontbreekt.

Los de rebus op en typ het woord

b = m
- nk

- s
- euw

ho = g
- d

1

Het woord is

Nog 6

OK ✓
Stel uit
Tip!
Stop

Oefening L5 heet Puzzelen met letters. Er moeten telkens drie rebussen worden opgelost om een woord samen te stellen waarin je de /zj/ schrijft als een g of de /sj/ als een ch. Hier: manege.

WOORDEN IN MUISWERK SPELLING 7A⁵

Rubriek A : ei/ij en au(w)/ou(w)

aardbeien - afscheid - allerlei - andijvie - batterij - bedreigen - beiden - boerderij - breipatroon - dichtbij - dijbeen - dweiltje - eigenschap - fonteintje - geheimpje - gordijn - grijzen - heimwee - karweitje - keizerskroon - paleizen - pastei - reiger - schilderij - schoolleider - schoolplein - spijker - steigertje - tapijt - terwijl - tijdschrift - twijfel - uitgliden - vastgrijpen - veiligheid - verblijven - verkrijgbaar - wereldwijd - zijkant - zwijgen - applaus - augurken - augustus - auteur - automaat - automonteur - benauwd - betrouwbaar - bosbouw - bouten - dinosaurus - dipsaus - fauna - flauwte - gebouw - gesnauw - goudstaven - houding - huishouden - kabeljauw - kabouter - kauen - klauteren - klauwen - landbouwer - meervoud - mevrouw - miauwen - mouwloos - nauwelijks - nauwkeurig - oerwoud - onderbouw - ouderwets - oudste - pauzeren - rauwkost - schouder - sjouwen - toeschouwer - trouwens - verkouden - vertrouwen - wantrouwig - wenkbrauwen - zelfvertrouwen - aanleiding - astronauten - automaten - bedreiging - benauwdheid - eigenschappen - fontein - hoefijzer - ijdelheid - leverpastei - nijptangen - sojasaus - strijkbout - toeschouwers - trouwerij - vrijdagen - zilverreiger - automatisch - begrijpen - bijna - bijvoorbeeld - brein - brij - enkelvoud - grijze - klein - leidt - onwijs - schrijfwijze - schrijven - tijd - uiteindelijk - vertrouwde - begeleiden - beitel - bijen - gauw - gouden - kouder - lijden - veilig - veiling - vijftig - vijl - weiland - wijde - afscheidslied - astronaut - gewei - hakbijl - kabouters - karweitjes - kniekousen - lijdensweg - mauwen -

5

NB1: De onderstreepte woorden komen ook voor in de Cito-toetsen of -oefendicties voor deze groep voor.

NB2: Het gaat in deze opsomming om unieke woorden. Woorden die in eerdere rubrieken al aan de orde kwamen, worden hier niet herhaald.

medelijden - opleiding - pasteitjes - pleister - preisoep - prijsvraag - scheidsrechter - schouwburg - steiger - tijgertje - vijlen - wantrouwen - wasknijpers

Rubriek B: f/v en s/z

adviezen - bevrozen - bladluizen - broze - buurthuizen - dansen - doolhoven - dove - dwaze - frambozen - hoofdprijzen - kaasschaven - kerkhoven - kerriesauzen - kersen - kransen - misdrijven - postduiven - rotsen - rupsen - sportieve - trotse - waterglazen - wensen - wijze - bazen - bontmutsen - dozen - druipkaarsen - feestneuzen - ganzen - grenzen - halzen - hoezen - huizen - kansen - kerstkansen - kiezen - kranten - laarzen - luizen - mensen - muizen - plaatsen - polsen - reeksen - reizen - serviezen - volksdansen - begrenzen - belevenis - bloemenvazen - gewelven - grafkransen - kersenboom - kluizenaar - regenlaarzen - warenhuizen - actieve - archieven - argeloze - bewijzen - bloedluizen - duiven - duivenmelker - duizenden - inkorven - Japanse - negatieve - onze - positieve - prijzen - sterven - aardbeving - anderhalve - bedrijven - bijenkorven - boze - brieven - gleuven - kalveren - kluiven - kluizen - kousenvoeten - liever - nerveuzer - olijven - paashazen - ploegbazen - sauzen - scherven - scheve - schroeven - stokdove - stroeve - talloze - verhuisdozen - vloedgolven - zijderupsen

RUBRIEK C: -em, -elen, -enen, -eren

aaneengesloten - aanhalingstekens - achtereenvolgens - adembenemend - afhankelijkheid - bewonderenswaardig - organisatie - overduidelijk - tegenovergesteld - tegenprestatie - telefoongesprek - televisietoestel - toneel - spelertje - verantwoordelijkheid - vermenigvuldigen - verontreiniging - bitterder - dapperst - gammeler - gemeenst - geschikt - helderder - ingewikkeld - ongelukkiger - onnozest - pienterder - soepelst - stiekem - aardappelen - afrekenen - amandelen - artikelen - beenderen - bestuderen - bewapenen - bladeren - bloesemtakken - druppelen - fluisteren - gevangenen - goederentrein - herinneren - hulpmiddelen - kinderen - maatregelen - mosselen - protesteren - runderen - volkeren - volwassenen - achteren - bloesem - bodem - inleveren - ondertekenen - totempaal - uitrekenen - worstelen

Rubriek D: enkelaar en dubbelaar

afspraken - appelflappen - bakstenen - beklimmen - bestellen - besturen - borduren - gehaktballen - gemene - gewone - hangsloten - kastelen - klimrozen - krielkippen - naaldbomen - ongelukken - ontsnappen - ontspannen - regenjassen - trompetten - verloven - verslapen - vertalen - voetballen - vriendinnen - wandelstokken - weegschalen - aandachtig - bemanning - betaling - binnensteden - blinddoeken - feestelijke - feestkleding - feesttenten - fiets sleutel - hittegolf - koksmessen - kussenslopen - kwakerij - onderdelen - onverstoortbaar - overwinning - personeel - platteland - poppenspeler - rechthoekig - reddingsboten - stapelbedden - steenbokken - verloving - verpakking - waterkannen - winterkleding - zwemspullen - belangstelling - bergbeklimmer - demonstreren - echtgenote - geruuststellen - hagelslag - leestekens - makelaar - prikkeldraad - reddingswerkers - rommelmarkt - salamander - stroopwafel - zomerkleding - allebei - bewegen - chillen - documentaire - geleden - gewichtsklasse - gewonnen - inmiddels - Instagram - interessant - leven - misschien - motiveren - nuttigs - pakken - Rotterdamse - trappen - voorstellen - weken - wereldtitel - zetten - dwerqkonijn - etalage - leeuwentemmer - lekkage - middeleeuwen - ontspanning - sneeuwvlokken - spionage - zenuwen - aanhalingstekens - abonnement - ademhalen - boterhammetje - dubbelvouwen - kameleon - kruisbessen - mestkever - neusdruppels - overburen - overstroming - schitterend - schoorstenen - slakkensoort - stroopwafels - supermarkt - tennisbal - uitpakken - verhoging - verkennen - voorstelling - vrijwilliger

Rubriek E: -ig en -lijk

avontuurlijke - doorzichtig - dromerig - geheimzinnig - gelukkig - gevaarlijk - kinderlijk - koninklijke - noodzakelijk - ongeduldig - pittige - plaatselijk - regelmatig - smakelijk - voordelig - wonderlijk - zenuwachtig - aanwezigheid - allervriendelijkst - avontuurlijker - geheimzinnigste - honderdvijftigste - langdurige - noodzakelijker - ogenblikkelijk - onbegrijpelijk - ongeduldigste - regelmatig - uiteindelijk - voorzichtig - zesentachtigste - zorgvuldigheid - aardig - afkeurenswaardig - bezig - eigenlijk - fatsoenlijk - geweldig - handig - herkennen - knuffelen - mededieren - menselijke - mogelijk - natuurlijk - oorspronkelijk - rustig - verschillende - voorzichtiger - akelige - doorzichtige - droevige - gezellig - grimmige - hartelijke - jaarlijks - knapperige - koninklijk - lichamelijk - makkelijk - misselijke - negentig - nuttige - plaatselijke - smerige - voordelige - vreselijke - vrolijke

Rubriek F: /ie/ geschreven als i

actie - agressie - allergie - bacterie - balie - bami - bikini - calorie - categorie - emotie - familie - fantasie - februari - herrie - industrie - januari - juli - jullie - juni - kiwi - kwestie - lelie - macaroni - maggi - maxi - melodie - merci - merrie - mini - nasi - ruzie - safari - salami - serie - spaghetti - spinazie - taxi - televisie - abrikoos - bibliotheek - digitaal - fanatiek - fietser - figuur - intiem - kritieken - liniaal - minuten - paniekerig - papier - plezierig - rivieren - tralies - uniform - ventileren - vierkant - alinea - artikel - figuurlijk - geschiedenis - jaloezie - kantine - kilometer - klassieke - komedie - kritiek - lieveling - muzikaal - peterselie - politiek - tragedie - verdrietig - aanzienlijk - agressief - antilope - artiest - bedienen - bedriegen - fabrieken - finale - horizon - idee - idool - marinier - mieren - nest - piepklein - pilaar - positief - publiek - rivier - romantiek - sliert - spiegel - spiraal - subtiel - dieet - dieren - digitale - dinosauriërs - dinosoorten - families - fossiel - giraf - griezelige - herbivoor - krokodil - logischer - manier - overbodige - slierten - sowieso - universiteit - visite - vitrine - vriendelijke - antilopen - briefpapier - diamanten - dirigent - diverse - eskimo - etiketten - fabrikant - figuurtjes - folie - frituren - kandidaat - maximaal - minimaal - piercing - pilaren - sigaar - sportiviteit - suikerbieten - ventilatie - wegpiraat - wierook

Rubriek G: /s/ geschreven als c

basis - besef - cello - celstraf - centimeter - centraal - cijfer - circus - cirkel - cirkelzaag - citroen - citrus - deciliter - deksel - dosis - eicel - eurocent - kruisen - kruising - massaal - medicijnen - parasol - pincet - procent - racisme - salade - sandaal - serieus - servet - sieraad - sigaretten - simpel - sire - specerijen - visie - ambulance - centrale - ceremonie - cijfertje - circustent - docenten - feliciteren - financieel - percentage - provincie - recentelijk - specialiteit - centrum - citrusvruchten - december - lucifer - provincies - koetsier - precies - sensatie - sijpelt - sirene - cellist - cement - centjes - cervelaatworst - cijfers - docent - narcissen - nootmuskaat - oceaan - officier - proces - recept - speciaal

Rubriek H: /k/ geschreven als c

accordeon - acrobaten - cactussen - collega - commandant - compliment - contributie - controleren - criminelen - directeur - insecten - inspecteur - microfoon - pictogram - projecten - seconden - speculaas - viaducten - acrobaat - activiteiten - actrice - acute - camera - cavia - cocon - compact - concert - conducateur - constructie - contact - creatief - criminaliteit - culturen - dictee - inclusief - insect - locatie - nectar - object - product - structuur - viaduct - akkoord - anker - kachel - kamelen - kapitaal - kasteel - kleding - kliniek - klooster - kokosnoot - kompas - kostuum - krediet - lokaal - makreel - masker - orka - pakketje - paprika - parkieten - riskant - cactus - commentaar - stopcontact - accepteren - acteur - acuut - adviseren - advocaat - concurrent - conflict - contactpersoon - cursussen - direct - kerntaken - merkenrecht - procederen - producten - specialiseren - specifiek - succes - accu - actiefoto - beperkt - cosmetica - directie - effect - factor - judoka - kontzak - octaaf - respect

Rubriek I: apostrof-s

accu's - actrices - ambulances - auto's - baby's - bikini's - cavia's - centimeters - cirkels - codes - computers - dia's - dictees - directies - dombo's - dominees - euro's - firma's - foto's - gemeentes - helikopters - hindoes - hobby's - hoofdletters - jury's - kangeroes - kastanjes - kevers - kiwi's - logo's - lolly's - machines - menu's - muntjes - nota's - oma's - piano's - pinda's - plantages - pony's - portemonnees - raampjes - radio's - salto's - schema's - shampoos - ski's - tenues - tonnetjes - trucs - waterlelies - zoutvaatjes - agenda's - anjers - begonia's - dahlia's - egels - eksters - ezels - gorilla's - hyena's - karpers - kikkertjes - lepelaars - neushoorns - panda's - puppy's - roodborstjes - scooters - sneeuwkllokjes - tureluurs - viooltjes - vlinders - vrachtwagens - 's Avonds - 's maandags - 's middags - 's morgens - 's Nachts - 's Ochtends - 's winters - 's Woensdags - 's Zaterdags - 's zomers - 's zondags - Anna's - Aries - Bello's - buurmans - Hiddes - Hugo's - Inges - Jips - Linettes - Maartjes - Mara's - Maxima's - moeders - opa's - Sannes - Theo's - camera's - damclubs - Delano's - donderdags - films - Gerbrands - Harry's - interesses - Ivanka's - Jimmy's - kampvuurtjes - kunstschilders - video's - Wims - zaterdags - abonnees - acties - affiches - Annes - Bentes - blaadjes - chimpansees - conclusies - doppinda's - Emma's - emoties - eskimo's - Fatima's - frietjes - Hanna's - Hermans - Jaspers - Jelles - Johnny's - judoka's - kano's - komma's - paraplu's - personenages - televisies - thema's

Rubriek J: woorden op -tie

arrestatie - auditie - collectie - combinatie - conditie - informatie - instructie - politie - positie - presentatie - pres-tatie - productie - reactie - vakantie - attentie - competitie - demonstratie - discriminatie - garantie - inspiratie - reparatie - correctie - donatie - feliciteit - operatie - adoptie - consumptie - injectie - instructies - repetitie

Rubriek K: -heid en -teit

aardigheid - activiteit - autoriteit - bescheidenheid - bezigheid - brutaliteit - capaciteit - deskundigheid - duide-lijkheid - dwaasheid - eeuwigheid - elektriciteit - gastvrijheid - handvaardigheid - hoeveelheid - identiteit - inti-miteit - kleinigheid - kwaliteit - majesteit - mentaliteit - nationaliteit - openheid - overheid - puberteit - publici-teit - realiteit - seksualiteit - snelheid - stomiteit - totaliteit - verkoudheid - verliefdheid - vijandigheid - vrolijk-heid - wijsheid - zoeksnelheid - gehoorzaamheid - kleinigheidje - stomiteiten - werkgelegenheid - stabiliteit - viezigheid - diversiteit - popilariteit - vermoedheid

Rubriek L: /zj/ als g, /sj/ als ch

asperge - capuchon - chantage - charmant - chimpansee - Chinees - chirurg - chocola - collage - douchen - etage - garage - gelatine - gelei - ketchup - logeren - machine - massage - montage - passagier - recherche - vitrage - artisjok - asjeblijft - briesje - broche - chips - chirug - douche - gletsjer - hasj - ietsje - kransje - lunch - poncho - sjaal - sjalotje - sjans - sjerp - sjorren - chagrijnig - charmante - chipjes - chirurgie - machinaal - plantage - repor-tage - slijtage - bagage - chirurgen - horloge - manege - asperges - charme - bedachtzaam - beige - energie - genant - genie - giraffe - herkauwen - kenmerkend - logeerkamer - origineel - pluche - stellage - Chinees - rage - sjalotjes - stage

OVERZICHT OEFENINGEN EN TOETSEN SPELLING 7A

Links in het overzicht staan de onderwerpen van de rubrieken. In de tweede kolom de namen van de oefeningen die over het onderwerp gaan. (*) betekent: geluid onmisbaar.

Rubriek	Oefening	Type	Uitleg	Opgaven
Z [Toets]	1 Rubriek A t/m C (*)	Meerkeuze	1	24
	2 Rubriek D t/m G (*)	Meerkeuze	1	24
	3 Rubriek H t/m K (*)	Meerkeuze	1	24
	4 Rubriek A t/m K (*)	Meerkeuze	1	44
A au(w)/ou(w) en ei/ij - herhaling	1 Tien woorden met ei	Stenen	3	10
	2 Tien woorden met ou	Stenen	2	10
	3 Flits en typ	Open vraag Flits	1	16
	4 De woorden in je brein	Wijzig tekst	3	21
	5 Letters invullen	Wijzig tekst	2	15
	6 Spell en beoordelen (*)	Meerkeuze	4	12
B f/v en s/z - herhaling	1 Woorden met f en s langer maken	Open vraag	3	14
	2 Tien woorden met s blijft s	Stenen	3	10
	3 Flits en typ	Open vraag Flits	3	12
	4 Postduiven	Wijzig tekst	3	22
	5 Spell en beoordelen (*)	Meerkeuze	3	14
C -em, -elen, -enen, -eren - herhaling	1 Lange woorden bouwen	Volgorde	2	10
	2 Vergelijken	Wijzig tekst	4	12
	3 Flits en kies	Meerkeuze Flits	2	12
	4 Woorddictee (*)	Open vraag	1	12
D open en gesloten lettergreep	1 Woorden langer maken	Open vraag	2	14
	2 Wat is hier gebeurd	Meerkeuze	2	14
	3 Woorden raden	Open vraag	1	12
	4 Kickbokser Amira	Wijs aan in tekst	2	21
	5 Puzzelen met letters	Open vraag	1	6
	6 Waar of niet waar	Meerkeuze	1	8

	7 Woorddictee (*)	Open vraag	1	16
E -ig en -lijk	1 Woorden maken met -ig of -lijk (*)	Open vraag	3	12
	2 Lange woorden bouwen	Volgorde	3	16
	3 Dierlijke eigenschappen	Wijs aan in tekst	2	20
	4 Woorddictee (*)	Open vraag	3	12
F /ie/ als i	1 Tien juniwoorden	Stenen	2	10
	2 Klemtoon bij i of ie	Meerkeuze	2	24
	3 Flits en typ	Open vraag Flits	5	15
	4 Tien piraatwoorden	Stenen	2	10
	5 Wat dino's aten	Wijzig tekst	5	26
	6 Spellen en beoordelen (*)	Meerkeuze	5	14
G /s/ als c	1 Tien centwoorden	Stenen	4	10
	2 Flits en typ	Open vraag Flits	2	12
	3 Woorden raden	Open vraag	1	12
	4 Letters invullen	Wijzig tekst	2	12
	5 Spellen en beoordelen (*)	Meerkeuze	2	14
H /k/ als c	1 Flits en typ	Open vraag Flits	3	12
	2 Tien colawoorden	Stenen	3	10
	3 Met c of met k (*)	Rijen	3	20
	4 Woorden raden	Open vraag	1	12
	5 Mijn vader is advocaat	Wijzig tekst	3	23
	6 Spellen en beoordelen (*)	Meerkeuze	3	14
I apostrof-s	1 Vaste-s of komma-s	Rijen	2	20
	2 Twee van elk	Wijzig tekst	2	16 .. 17
	3 Woorden inkorten	Open vraag	3	8
	4 Van wie het is	Open vraag	1	10
	5 Hobby's van kinderen	Wijzig tekst	4	21
	6 Spellen en beoordelen (*)	Meerkeuze	4	14
J woorden op -tie	1 Woorddelen koppelen	Koppelpuzzel	2	10
	2 Flits en typ	Open vraag Flits	2	12
	3 Omschrijving en woord	Open vraag	2	12
	4 Woorddictee (*)	Open vraag	1	12
K -heid en -teit	1 Met -heid of -teit	Rijen	2	20
	2 Lange woorden bouwen	Volgorde	2	12
	3 Omschrijving en woord (*)	Open vraag	2	12
	4 Spellen en beoordelen (*)	Meerkeuze	2	12
L /zj/ als g, /sj/ als ch	1 Hoe schrijf je het?	Open vraag	3	14
	2 Met sj of ch	Rijen	2	20
	3 Flits en typ	Open vraag Flits	3	12
	4 Woorden raden (*)	Open vraag	2	12
	5 Puzzelen met letters	Open vraag	3	8
	6 De giraf	Wijzig tekst	4	22
	7 Woorddictee (*)	Open vraag	2	14

OMVANG SPELLING 7B

Het lesbestand Spelling 7A bestaat uit 70 - vaak variabele - oefeningen en 4 variabele toetsen voor diagnose en evaluatie. Er zijn 563 ingesproken geluidsbestanden. Ook alle 192 uitlegschermen zijn ingesproken. Voor een gedetailleerd stofoverzicht, zie blz. 41. In totaal bevat dit lesbestand ruim 1700 opgaven en worden veel verschillende oefenvormen gebruikt: *Rijen, Ste-nen, Open vraag, Flitskeuze, Flitstypen, verschillende meerkeuzevormen, Wijs aan in zin, Wijs aan in tekst, Volgorde, Plaats woord, Wijzig tekst.*

Het programma behandelt ruim 1100 unieke woorden (zie p. 35 e.v.). Veel woorden komen twee, drie, of meer keer voor in de opgaven. In het overzicht is ook te zien welke woorden in de Cito-toetsen en Cito oefendictes voorkomen.

Spelling 7A heeft 192 uitlegschermen. Bij elke oefening horen een of meer van deze schermen met korte uitleg en voorbeelden. Deze vormen altijd het begin van de oefening. Tijdens het oefenen kan de uitleg op elk gewenst moment opnieuw geraadpleegd worden. De uitlegschermen zijn ingesproken door een natuurlijke stem. Zwakke lezers kunnen de inhoud dus ook beluisteren en zich daardoor beter concentreren.

LET OP: veel oefeningen kunnen slechts gemaakt worden als de computer voorzien is van geluid. Deze oefeningen zijn in de lijst te herkennen aan de asterisk. Op computers zonder geluid komen ze niet tevoorschijn. Dat geldt bijvoorbeeld voor de toetsen met open vragen.

Toetsen

Spelling 7B heeft drie deeltoetsen en 1 totaaltoets, gedeeltelijk in dicteevorm. Naast de actieve, productieve kant van spellen heeft spellen namelijk ook een passieve, receptieve kant: het herkennen en verbeteren van fouten in geschreven tekst. Het actieve spellen blijft voorop staan, maar vanaf groep 7 wordt ook het passieve spellen geoefend en getoetst. Dit in overeenstemming met de Cito-toetsen. Leerlingen moeten in elke toets een aantal losse woorden intypen die voorgelezen worden. De context is een afbeelding, dan wel een hele zin waar het woord in voorkomt. Bij het passieve spellen zijn steeds vier zinnen te zien met in elke zin een gemarkeerd woord. Een van die woorden is fout. Die fout moet worden herkend en aangewezen.

Het Cito onderscheidt bijna vijftig verschillende spellingcategorieën. Die vormen de basis voor de stofindeling van de spellingprogramma's van Muiswerk. We noemen dat rubrieken. Elke rubriek sluit af met een dictee, waarin het gaat om actief en/of passief spellen. Dit dictee lijkt op wat er in de toetsen bevraagd wordt. In de uitgebreide variabele toets komen alle onderwerpen aan de orde. De toetsen kunnen zowel voor diagnose als voor evaluatie gebruikt worden (formatief en summatief) omdat ze een variabele inhoud hebben, terwijl wel steeds dezelfde spellingcategorieën aan de orde komen. De stof is ondergebracht in drie afdelingen en de opbouw van onderwerpen en afdelingen is cumulatief. Wat in eerdere oefeningen aan de orde kwam, wordt verderop bekend verondersteld. Voor een overzicht van de onderwerpen die per toets aan de orde komen, zie het schema op p.27.

INHOUD SPELLING 7B

Hieronder eerst de rubrieken (onderwerpen) van Spelling 7B, de deoltoetsen die deze rubrieken afdekken, enkele voorbeelden, de Cito-toetsen waarin de stof bevraagd wordt en de Cito-categorieën waartoe de woorden behoren.

INDELING SPELLING 7B

rub		stof	voorbeelden	Cito	cat
A	Deel 1	open en gesloten lettergreep	aardbeving, leeuwentemmer	M7, E7	11, 16
B		achtervoegsels ig/lijk/tie/heid/teit	aardig, eerlijk, promotie, ijdelheid, stommitieit	M7	8
C		eind-b	snob, absurd, krab, absoluut	M7	23
D	Deel 2	woorden met (-)y(-)	yoghurt, hobby, pyjama	M7, E7	20, 21
E		trema	zeeën, ruïne, drieëntwintig	M7, E7	24
F		hoofdletter	Amsterdam, donderdag, Pasen	M7, E7	25
G		/t/ als th	thee, telepathie, theater, thuis	M7, E7	26
H	Deel 3	isch(e)	alfabetisch, automatische	M7, E7	27
I		/ks/ als x	taxi, explosie	E7	28
J		verkleinwoord -kje en -aatje	kettinkje, parapluutje	E7	29
K		assimilatie	middellijn, roofvogel, feestdag	M7	30
L	Extra	-iaal, -ieel, -ueel, -eaal	liniaal, ritueel, ideaal	M7, E7	31, 32
M		Franse leenwoorden	bureau, trottoir, chalet	groep 8	38
V		Engelse leenwoorden	manager, clinic, laptop	groep 8	39

Tabel 3: de inhoud van Spelling 7B en de verbinding met de Cito-spellingtoetsen en -categorieën.

Er is een kleine overlapping met wat in de eerste helft van groep 7 al hoort te zijn aangeleerd. Die overlapping is met name belangrijk voor leerlingen die nog hiaten hebben. Voor andere leerlingen hoeft de dubbeling geen bezwaar te zijn omdat door de diagnostische aanpak die wij voorstaan die oefeningen alleen tevoorschijn komen als uit de deoltoets blijkt dat een leerling de stof nog niet (helemaal) beheerst. Hieronder is aangegeven hoe elk van de onderwerpen bij Spelling 7B is ingevuld. Waar sprake is van overlapping met Spelling 7A, is vaak wel gekozen voor wat langere en iets minder frequente woorden, of is de stof verder uitgebreid.

RUBRIEK A: ENKELAAR EN DUBBELAAR

Deze rubriek gaat over de orthografische spellingen waarvoor ook wel de namen klinkerverenkeling en medeklinkerverdubbeling worden gebruikt. Tot aan het eind van de basisschool en soms langer houden leerlingen vaak moeite met deze twee categorieën. We gebruiken de term 'klankgroep' voor de groepjes klanken waar je een woord dat je hoort, in kunt verdelen.⁶

De basis van de regel van de enkelaar wordt gevormd door wat je hoort. De stappen zijn: (1) Verdeel het woord in klankgroepen. (2) Hoor je een lange klank op het eind van een van de klankgroepen? (3) Welke letter schrijf je dus enkel? (4) Typ nu het hele woord.

⁶ De term 'lettergreep' komt pas in de tweede helft van groep 7 aan de orde. Deze wordt gebruikt voor groepjes letters waar je een woord dat je ziet in kunt verdelen.

Ook de basis van de regel van de dubbelaar wordt gevormd door wat je hoort. De stappen zijn nu: (1) Verdeel het woord in klankgroepen. (2) Hoor je een korte klank op het eind van een klankgroep? (3) Dan komt de dubbelaar. Die maakt de medeklinkers ná de korte klank dubbel. Tot nu toe zijn enkelaar en dubbelaar steeds in afzonderlijke rubrieken behandeld, maar hier voor het eerst in samenhang.

Begonnen wordt met een oefening in woorden verlengen. Daarbij moet de enkelaar of de dubbelaar worden gebruikt. De tweede oefening is metatalig: er moet worden nagedacht over de structuur van een gegeven woord en de gebruikte regels. Dan volgen een wijzig-tekst-oefening waarin ontbrekende letters ingevuld moeten worden en een wijs-aan-in-tekst-oefening waarin fouten aangewezen moeten worden, passief spellen dus.

In oefening A4 wordt voor het eerst het onderwerp 'lettergrepen' aangesneden. Lettergrepen worden gedefinieerd als dat wat je ziet, als je een geschreven woord in stukjes verdeelt. De term lettergreep moet volgens de Stichting leerplanontwikkeling aangeleerd worden, evenals de begrippen 'open' en 'gesloten lettergreep'. Dat gebeurt in deze oefeningen en verderop in het programma komen we er herhaaldelijk op terug. De laatste oefening is gedeeltelijk een woorddictee en gedeeltelijk een meerkeuzeoefening waarin de kennis over lettergrepen wordt ingeslepen. Voor een overzicht van de woorden, zie p. 37.

RUBRIEK B: ACHTERVOEGSELS IG/LIJK/HEID/TEIT

Rubriek B gaat over de morfologische categorie van achtervoegsels die bij lezen geen enkel probleem meer opleveren, maar bij spellen soms nog wel: de lange of korte ei, de d of de t, de /u/ geschreven als i of ij. In oefening B1 moet uit een omschrijving het juiste woord moet worden afgeleid. Met voor- en achtervoegsels kun je korte woorden uitbouwen tot langere. Vandaar de tweede oefening: lange woorden bouwen, waarin delen van woorden in de juiste volgorde aangewezen moeten worden om een lang woord te krijgen. Dan volgt een tekst over vulkanen waarin ontbrekende letters ingevuld moeten worden en een tekst over een robot waarin de leerling fouten moet aanwijzen. Actief en passief spellen dus. De laatste oefening heet 'Spellen en beoordelen'. In deze oefening komt eveneens naast de actieve, productieve kant van het spellen ook de passieve kant aan bod. Leerlingen moeten eerst een aantal losse woorden intypen die voorgelezen worden en waarbij een afbeelding wordt getoond ofwel een zin met een open plaats. Verderop zijn er steeds vier zinnen te zien met in elke zin een gemarkeerd woord. Een van die woorden is fout. Die fout moet worden herkend en aangewezen. Bij fouten volgt gerichte feedback en de mogelijkheid om te verbeteren. Voor een overzicht van de woorden, zie p. 37.

RUBRIEK C: EIND B

Deze rubriek gaat over de *verlengingsregel*. Waar het gaat om -d of -t is die al uitgebreid behandeld. Nu ligt het accent op woorden met b of p op het eind. Er zijn echter ook enkele *voorvoegsels* die een b op het eind hebben (ab-, ob-, sub-) en die spellingen moet je gewoon inprenten. Ze komen vooral bij abstracte woorden voor. De eerste oefening is een rijenoefening met woorden op -b of -p. Dan volgt een wijzig-tekst-oefening over subtropische zwembaden waarin een d of een t, een b of een p moet worden ingevuld. In de volgende oefening moet op basis van een omschrijving het juiste woord getypt worden. Aan het herkennen van fouten is nog niet veel aandacht besteed om verwarring van woordbeelden te voorkomen. Toch is dat – naast actief spellen – een belangrijke vaardigheid. In de laatste oefening komt naast de actieve, productieve kant van

het spellen daarom ook de passieve, receptieve kant aan bod: het herkennen en verbeteren van fouten in geschreven tekst. Leerlingen moeten eerste een aantal losse woorden intypen die voorgelezen worden en waarbij een afbeelding wordt getoond. Verderop zijn bij het passieve spellen steeds vier zinnen te zien met in elke zin een gemarkeerd woord. Een van die woorden is fout. Die fout moet worden herkend en aangewezen. De laatste oefening lijkt op wat er in de toetsen gevraagd wordt, alleen is er nu een uitleg, en zijn er aanwijzingen. Bij fouten volgt gerichte feedback en de mogelijkheid om te verbeteren. Voor een overzicht van de woorden, zie p. 38.

RUBRIEK D: WOORDEN MET Y

De letter y is de 25ste letter in het alfabet. We noemen die letter Griekse ij, of y-grec. Tegenwoordig komt de Griekse y alleen voor in leenwoorden, die we uit andere talen hebben overgenomen, bijvoorbeeld: *hobby, sorry, puppy*. Als de y op het eind van een woord staat, spreken we hem uit als /ie/. We noemen dat soort woorden lollywoorden.

Ook aan het *begin* van een woord of in een woord schrijf je soms een y: *yoghurt, yoga, dynamo, Egypte*. De /ie/-klank kan ook worden weergegeven door ie of i. De keuze voor een van de drie vormen kan lastig zijn en er zijn geen regels voor.

De eerste oefening gaat alleen over lollywoorden in de tweede oefening komen ook andere woorden met y erbij. De geëigende aanpak voor het leren van woorden waarvoor geen regels bestaan, is inprenten. Daarom is er zowel een flitstypen- als een flitskeuze-oefening. Vervolgens is er een tekst over teddyberen waarin ontbrekende letters ingevuld moeten worden.

In de laatste oefening komt naast de actieve, productieve kant van het spellen ook de passieve kant weer aan bod. Leerlingen moeten eerst een aantal losse woorden intypen die voorgelezen worden en waarbij een afbeelding wordt getoond. Verderop zijn er steeds vier zinnen te zien met in elke zin een gemarkeerd woord. Een van die woorden is fout. Die fout moet worden herkend en aangewezen. De laatste oefening lijkt op wat er in de toetsen gevraagd wordt, alleen is er nu een uitleg, en zijn er aanwijzingen. Bij fouten volgt gerichte feedback en de mogelijkheid om te verbeteren. Voor een overzicht van de woorden, zie p. 38.

RUBRIEK E: TREMA

Het trema of deeltteken voorkomt een verkeerde uitspraak. Vóór de letter waar twee puntjes op staan, *breekt* het woord. Je krijgt dan twee lettergrepen. Bijvoorbeeld bij 'ruïne' en 'geïnterviewd'. Er zijn ook uitzonderingen, namelijk de woorden met de uitgang -eum (museum) of de uitgang -ien (elektricien). En bij woorden op -ieel, -ieer, -ieet of met een dubbele i is het trema niet nodig.

De eerste oefening gaat over het beoordelen van de noodzaak van een trema. In de volgende oefeningen komen de uitzonderingen erbij. Dan volgt een tekst over vegetariër worden waarin fouten aangewezen moeten worden. De laatste oefening is weer een woorddictee, gedeeltelijk met afbeeldingen en gedeeltelijk met zinnen waaraan een woord ontbreekt. Voor een overzicht van de woorden, zie p. 38.

RUBRIEK F: HOOFDLETTER

Deze rubriek gaat over de hoofdletter bij eigennamen en aan het begin van de zin. Eigennamen zijn de 'eigen namen' van *mensen, landen, straten, gebouwen, feestdagen, producten, programma's* etc. Je schrijft ze met een hoofdletter. Dus 'jongen' en 'meisje' zijn geen eigennamen, maar 'Hasan' en 'Irene' wel. Lastig zijn de uitzonderingen: de namen van dagen, maanden, seizoenen, windstreken, godsdiensten zijn met een kleine letter. En een zin begint met een hoofdletter, behalve als hij begint met een ingekort woord, dan krijgt de tweede letter de hoofdletter ('s Mornings) of als hij begint met een cijfer, dan laat je de hoofdletter weg.

De eerste drie oefeningen gaan over hoofdletters bij eigennamen en de uitzonderingen daarop. In de vierde oefening moeten in losse zinnen fouten in het gebruik van hoofdletters worden aangewezen. In een tekst over robothond Spot moeten vervolgens ontbrekende letters worden ingevuld.

De laatste oefening heet 'Spellen en beoordelen'. In deze oefening komt naast de actieve, productieve kant van het spellen ook de passieve kant weer aan bod. Leerlingen moeten eerst een aantal losse woorden intypen die voorgelezen worden en waarbij een afbeelding wordt getoond. Verderop zijn steeds vier zinnen te zien met in elke zin een gemarkeerd woord. Een van die woorden is fout. Die fout moet worden herkend en aangewezen. Bij fouten volgt gerichte feedback en de mogelijkheid om te verbeteren. Voor een overzicht van de woorden, zie p. 38.

RUBRIEK G: /T/ ALS TH

Deze rubriek gaat over woorden waarbij de /t/-klank wordt weergegeven door een th. We noemen dat *theewoorden*. Dat zijn inprentwoorden of onthoudwoorden, want er zijn geen regels voor. Wel is er soms analogie mogelijk. We presenteren daarom rijtjes woorden met th- aan begin (thee), met -theek op het eind (apotheek) en met -pathie op het eind (sympathie). Begonnen wordt met een flitstypenoefening gericht op inprenten. Dan Puzzelen met letters, een stenenoefening over theewoorden en een wijzig-tekst-oefening over de kat Theodoor waarin letters ingevuld moeten worden.

De laatste oefening heet 'Spellen en beoordelen'. In deze oefening komt eveneens naast de actieve, productieve kant van het spellen ook de passieve kant aan bod. Leerlingen moeten eerst een aantal losse woorden intypen die voorgelezen worden en waarbij een afbeelding wordt getoond ofwel een zin met een open plaats. Verderop zijn er steeds vier zinnen te zien met in elke zin een gemarkeerd woord. Een van die woorden is fout. Die fout moet worden herkend en aangewezen. Bij fouten volgt gerichte feedback en de mogelijkheid om te verbeteren. Voor een overzicht van de woorden, zie p. 39.

RUBRIEK H: WOORDEN OP -ISCH(E)

Deze rubriek gaat over woorden die op -isch of -ische eindigen. Dat zijn altijd woorden die iets 'zeggen' van iets of iemand, bijvoeglijke naamwoorden dus. We noemen het *tropischwoorden*. Op zichzelf zijn die uitgangen niet zo moeilijk te onthouden, maar er zijn ook woorden die op -ies of eindigen (verlies, tragedies). Een hulpmiddeltje om ies en isch van elkaar te onderscheiden is dat je woorden op -isch meestal kunt verlengen met een -e. Als dat kan, heb je met een tropischwoord te maken, anders niet.

De eerste oefening heet Hoe schrijf je het. De klankgroepen van een woord worden getoond en op basis daarvan moet de spelling worden ingetypt: /ee/-/las/-/ties → elastisch. Dan volgt een rijenoefening met woorden op -ies of -isch en vervolgens moet in een wijzig-tekst-oefening met losse zinnen op de open plaatsen ies, isch of ische worden ingevuld. De laatste oefening is een weer woorddictee, gedeeltelijk met afbeeldingen en gedeeltelijk met zinnen waaraan een woord ontbreekt. Voor een overzicht van de woorden, zie p. 39.

RUBRIEK I: /KS/ ALS X

In deze fase van hun schoolopleiding zijn leerlingen de letter x bij het lezen al vaak tegengekomen. Bij het spellen echter niet. Behalve in de verrijkingsstof voor groep 6 is dit de eerste keer dat daar aandacht aan wordt besteed. Het gaat om woorden waarbij de /ks/-klank wordt weergegeven door een x. We noemen dat *taxiwoorden*. De eerste oefening heet Hoe schrijf je het? De klankvorm van een taxiwoord is telkens gegeven, de schriftvorm moet worden ingevuld. Naast woorden met /ks/ als x zijn er ook woorden die gewoon met ks geschreven worden. I2 is een rijenoefening waarin woorden met x en ks gesorteerd moeten worden. In de derde oefening moet uit een omschrijving weer het juiste woord worden afgeleid. Dan volgt een tekst over Mexico waarin ontbrekende letters ingevuld moeten worden. Oefening I5 is getiteld Zoeken en verbeteren. In deze oefening moet na het herkennen van een fout de juiste spelling worden ingetypt. De laatste oefening is een weer woorddictee, gedeeltelijk met afbeeldingen en gedeeltelijk met zinnen waaraan een woord ontbreekt. Voor een overzicht van de woorden, zie p. 39.

Typ het juiste woord

1 Vul in:
de

OK ✓ Geluid 🔊 Stel uit

Nog 10

Tip! Stop

Oefening I6 is een weer woorddictee, gedeeltelijk met afbeeldingen en gedeeltelijk met zinnen waaraan een woord ontbreekt. Deze oefening kan alleen goed gemaakt worden als er geluid is. De leerling hoort (in dit geval) 'de mixer' en ziet een plaatje van het apparaat. Dat woord moet hij typen. De feedback is specifiek gericht op fouten die nog gemaakt worden. Het geluid kan herhaald worden.

RUBRIEK J: VERKLEINWOORDEN MET -KJE EN -AATJE

Deze rubriek gaat weer over morfologische spellingvormen: de verkleinwoorduitgangen. Nu niet alleen -je(s) en -tje(s), -pje(s) en -etje(s), maar ook over verkleinwoorden op -kje en verkleinwoorden waarin de lange klank op het eind wordt verdubbeld (pandaatje, parapluutje). Ook woorden waarbij je niet precies kunt horen wat de uitgang is (beestje, kunstje) en enkelaar en dubbelaar moeten veelvuldig worden toegepast. In oefening J1 moet het verkleinwoord van een gegeven grondwoord gemaakt worden. Het gaat hier om de reeds behandelde stof. In J2 moeten lange woorden worden gebouwd van losse onderdelen. J3 is een wijzig-tekst-oefening waarin uitgangen van woorden ingevuld moeten worden. De laatste oefening is weer een woorddictee, gedeeltelijk met afbeeldingen en gedeeltelijk met zinnen waaraan een woord ontbreekt.

Woorden afmaken

Maak van de invulwoorden een verkleinwoord. G

Er zitten een parika en een paar toma.

We deden allemaal spel op Koningsdag.

De straat was versierd met vlag.

Ik kreeg een kroon op mijn voorhoofd.

Met mijn camera heb ik het allemaal op

Nog een maan, dan ben ik jarig.

Mijn broer Gerlof had een grappig hoe

Nog 26

Help i Stop

J3 is een wijzig-tekst-oefening waarin uitgangen van woorden ingevuld moeten worden. De oefening is bedoeld om de geleerde stof verder in te slijpen. De feedback kan in deze fase globaal blijven, d.w.z. het melden van goed of fout. Na herhaalde fout wordt de goede oplossing gegeven die dan alsnog moet worden ingevoerd.

RUBRIEK K: ASSIMILATIE

Assimilatie is het taalkundige verschijnsel dat je in de uitspraak van een woord niet altijd alle klanken hoort die in het woord voorkomen. Sommige letters slik je als het ware in. *Afvallen* spreek je bijvoorbeeld uit als /a/-/fa/-/len/ en *uitdelen* spreek je uit als /ui/-/dee/-/len/. Om deze woorden goed te schrijven, moet je weten waar ze uit bestaan, je moet de morfologie van het woord kennen. *Afvallen* = af + vallen, en *uitdelen* = uit + delen.

De eerste oefening heet Hoe schrijf je het? De klankvorm van een woord is telkens gegeven, de schriftvorm moet worden ingevuld. De tweede oefening is een flitskeuzeoefening, gericht op inprenten. Oefening J3 is een tekst over de geschiedenis van vuur maken, waarin uitgangen van woorden ingevuld moeten worden. De laatste oefening heet 'Spellen en beoordelen'. In deze oefening komt naast de actieve, productieve kant van het spellen ook de passieve kant weer aan

bod. Leerlingen moeten eerst een aantal losse woorden intypen die voorgelezen worden en waarbij een afbeelding wordt getoond ofwel een zin met een open plaats. Verderop zijn er steeds vier zinnen te zien met in elke zin een gemarkeerd woord. Een van die woorden is fout. Die fout moet worden herkend en aangewezen. Bij fouten volgt gerichte feedback en de mogelijkheid om te verbeteren. Voor een overzicht van de woorden, zie p. 39.

RUBRIEK L: WOORDEN OP -IAAL, -IEEL, -UEEL, -EAAL

Woorden die eindigen op -iaal, -ueel, -eaal, -ieel kunnen een beetje lastig zijn. Je *hoort* namelijk een j of een w voor -aal of -eel, maar die schrijf je niet. De klankvorm wijkt dus wat af van de schriftvorm. Het goed leren spellen van deze woorden is vooral weer een kwestie van inprenten.

De eerste oefening heet *Hoe schrijf je het*. De klankgroepen van een woord worden getoond en op basis daarvan moet de spelling worden ingetypt: /spee/-/sie/-/jaal → speciaal. Dan volgt een flitstypenoefening gericht op inprenten. De laatste oefening heet 'Spellen en beoordelen'. Leerlingen moeten eerst een aantal losse woorden intypen die passen op een open plaats in een zin die wordt getoond. Verderop zijn steeds vier zinnen te zien met in elke zin een gemarkeerd woord. Een van die woorden is fout. Die fout moet worden herkend en aangewezen. Bij fouten volgt gerichte feedback en de mogelijkheid om te verbeteren. Voor een overzicht van de woorden, zie p. 40.

RUBRIEK M: FRANSE LEENWOORDEN

We hebben in het Nederlands veel woorden opgenomen die geleend zijn uit andere talen, we noemen dat leenwoorden. De spelling van deze woorden wijkt vaak af van het Nederlands. Je gebruikt soms andere klanken en schrijft andere letters. Je moet ze daarom onthouden.

Eerder werden al behandeld de chefwoorden (/s/ geschreven als ch) en de girafwoorden (/zj/ geschreven als g). Een nieuwe groep Franse leenwoorden eindigt op een e met een streepje naar rechts (é). Dat heet een accent aigu. We noemen het hier caféwoorden. Die é met accent spreek je uit als een lange /ee/. Vier andere soorten Franse leenwoorden hebben we genoemd: cadeauwoorden, militairwoorden, routewoorden, trottoirwoorden. Van de vijf nieuwe soorten presenteren we woordrijtjes. Het goed leren spellen van leenwoorden is naast gebruikmaken van de analogie vooral weer een kwestie van inprenten.

Begonnen wordt met een stenoefening waarin tien caféwoorden opgespoord moeten worden. De tweede oefening is een flitstypenoefening gericht op inprenten. De volgende oefening heet *Hoe schrijf je het*. De klankgroepen van een woord worden getoond en op basis daarvan moet de spelling worden ingetypt: /zjoer/-/naal → *journaal*. Dan volgt een tekst genaamd *Hoe Ferdi woont*, waarin ontbrekende letters ingevuld moeten worden.

De laatste oefening is weer een woorddictee over alle stof van deze rubriek, gedeeltelijk ondersteund door afbeeldingen en gedeeltelijk door de context van zinnen. We hebben hier niet gekozen voor passief spellen omdat dat te verwarrend zou zijn. Voor een overzicht van de woorden, zie p. 40.

RUBRIEK M: ENGELSE LEENWOORDEN

Terwijl vroeger vooral veel woorden uit het Frans werden 'geleend', zijn tegenwoordig de Engelse woorden meer in trek. De spelling van deze zeer onregelmatige woorden wijkt vaak af van het

Nederlands. Je gebruikt soms andere klanken en schrijft andere letters. Je moet ze daarom onthouden.

We onderscheiden in dit programma zes soorten: *fanwoorden*, *teamwoorden*, *racewoorden*, *brainwoorden*, *soapwoorden*, *zoomwoorden*. Van deze zes soorten presenteren we woordrijtjes. Het goed leren spellen van leenwoorden is naast gebruikmaken van de analogie vooral weer een kwestie van inprenten.

Begonnen wordt met een stenen oefening waarin tien fanwoorden opgespoord moeten worden. De volgende oefening heet Hoe schrijf je het. De klankgroepen van een woord worden getoond en op basis daarvan moet de spelling worden ingetypt: /sjoow/-/roem → showroom. Dan volgt een tekst genaamd Hoe Ashley woont, waarin ontbrekende letters ingevuld moeten worden.

De laatste oefening is weer een woorddictee over alle stof van deze rubriek, gedeeltelijk ondersteund door afbeeldingen en gedeeltelijk door de context van zinnen. We hebben hier niet gekozen voor passief spellen omdat dat te verwarrend zou zijn. Voor een overzicht van de woorden, zie p. 40.

WOORDEN IN MUISWERK SPELLING 7B

Rubriek A – enkelaar en dubbelaar

aandachtig - aanpakken - aardappels - aardbeving - ademen - appelflappen - beeldschone - begonnen - bemanning - betaling - binnensteden - blinddoeken - corona - feestelijke - feestkleding - feesttenten - fietssleutel - gehaktballen - gekomen - gemene - gewone - granen - grappenmaker - groter - hangsloten - hemellichamen - herinneren - hittegolf - hotelkamers - installatie - jagers - klappertanden - klimrozen - koksmessen - komen - komende - konijn - krielkippen - kunnen - kussenslopen - kwekerij - labrador - leren - lichaam - lopen - malaria - minuten - mogelijkheden - namelijk - onderdelen - ongelukken - ontdekken - ontspanning - onverstoort - opervlakken - opsporen - overstroming - overvloed - overwinning - pakken - patiënten - personeel - platteland - plekken - poppenspeler - proberen - rechthoekig - reddingsboten - reddingswerkers - regendruppel - regenjassen - reukorganen - scannen - scheve - specifieke - stapelbedden - steenbokken - stokdove - supermarkt - tennisballen - trekken - trompetten - universiteit - verlopen - verloving - verpakking - virussen - voorspellen - vriendinnen - wandelstokken - waterkannen - wetenschapper - winterkleding - zaterdag - zeker - zomerkleding - zwempullen

Rubriek B – achtervoegsels ig/lijk/heid/teit

aantrekkelijk - aanvangstijd - aanwezigheid - arbeidertijd - aardig - abonnement - activiteit - activiteiten - akele - apparaat - appels - avondmaaltijd - avontuurlijke - bakkertje - ballonnen - bedden - belachelijk - beleefdheid - bereidingstijd - bescheidenheid - bewegende - bezigheid - bloemen - blokkeren - boterhammetje - brutaliteit - chimpansee - Chinees - citroenen - communiceren - criminaliteit - deskundigheid - dirigent - diversiteit - doorzichtig - doorzichtige - dromerig - dubbelvouwen - duidelijk - duidelijkheid - Duitser - duiven - dwerگونijn - eeuwigheid - elektriciteit - enige - Eskimo - experiment - gastvrijheid - gebaren - gebreken - geheimzinnig - gehoorzaamheid - geldigheid - gelukkig - gevaarlijk - geweldige - gewoonlijk - gezelligheid - giechelen - giraf - grammaticaal - grimmige - groente - handvaardigheid - heftigste - helemaal - herkenning - honderdvijftig - hulpmiddel - identiteit - identiteitskaart - jaarlijks - juichen - kasten - kikker - kinderachtig - kinderlijk - kleinigheid - kleinigheidje - kletsen - knapperig - knapperige - koninklijk - koninklijke - krachtig - kuchen - kunstmatig - kwaliteit - leeuwerik - leraar - lichamelijk - lieveling - majesteit - meloenen - meningen - mentaliteit - merels - misselijke - moeilijk - mogelijkheid - muggen - mussen - nadenken - nationaliteit - natuurlijk - nauwelijks - nieuwsgierigheid - noodzakelijk - nummerplaat - nuttige - ogenblikkelijk - ongeduldig - onnatuurlijk - ontmoeting - oorlogstijd - opleiding - overburen - overweldigend - peren - perziken - pittige - plaatselijk - planten - populariteit - pruimen - puberteit - publiciteit - radijs - realiteit - regelmatig - regering - reigers - rekening - reusachtig

- schadelijk - schaduw - schilderachtige - schitterend - sjouwen - slakken - slakkensoort - slapeloosheid - slenteren - smakelijk - smerig - smetteloos - snelheid - sommige - spanningen - specialiteit - stabiliteit - stommititeit - stommiteiten - streperig - stroopwafels - suffig - takken - tandarts - tapijten - tegenvaller - theater - timmerman - toestemmen - tomaat - totaliteit - tweede - uitdaging - uiteindelijk - veilig - veiligheid - veranderlijk - verkoudheid - vermoedheid - vestiging - viezigheid - vijandige - vijandigheid - vlekkerig - vliegen - volwassen - voordelig - voordelige - vorige - vreselijke - vrijwilliger - waarschijnlijk - werkgelegenheid - wespen - wijsheid - wonderlijk - wormen - zeggen - zenuwachtig - zenuwen - zoeksnelheid - zwijgen

Rubriek C – eind-b

aantrekkingskracht - abnormaal - absent - absoluut - absurd - applaus - bieb - bordkrijt - bovenlip - Citroensap - club - deurknop - drab - envelop - expert - fanclub - galop - gespecialiseerd - goedkoop - griep - heb - heup - kebab - klapt - knap - knop - krab - krap - krib - kwab - lab - landkrab - laptop - lid - mep - mouwslab - nachthemd - object - observatie - observeert - obstakel - onderlip - ondeugend - opjagen - opmerking - optellen - optelsom - opvallend - opzet - potlood - prop - puinhoop - rib - schep - schip - schop - schrob - schub - slab - slap - slipgevaar - snob - spannend - spinnenweb - stabiel - step - stomend - stop - subtief - subtropisch - subtropische - supporter - tand - tussenrib - verband - vingertop - voetbalclub - voetstap - web - zeerob - zwembad

Rubriek D – woorden met (-)y(-)

actie - advies - Amerikanen - antiek - baby - bacterie - bandiet - bikini - body - brie - buggy - buggydrager - compassie - coronacrisis - diamant - dinosaurus - dynamisch - dynamo - dyslexie - Egypte - etiket - familie - folie - fysiek - fysio - fysiotherapie - gymles - gymnasium - gymnastiek - herrie - hobby - hobbyboer - hobby's - hyacint - hyena - hyena's - idool - immigrant - januari - juli - jullie - jury - kerrie - kiwi - klassiek - koffie - kopie - kwartier - lady - lelie - lilies - lieverd - lolly - lucifer - merrie - mini - ministerie - muzikant - mysterie - mysterieus - nasi - nylon - nylandraad - panty - pantykousje - party - pistool - pony - president - psyche - psychisch - psychologie - psycholoog - puppy - pyjama - pyjamaatje - pyromaan - reptiel - riool - ruzie - salami - sexy - sierlijk - situatie - sorry - spaghetti - spiegel - story - symbolen - symbolisch - symbool - sympathiek - systeem - systemen - taxi - teddy - teddybeer - tyfoon - typen - video - vierdaagse - waterlelies - yankee - yen - yoga - yogales - yoghurt - zombie

Rubriek E – trema

bacteriën - beoordelen - bioloog - buig - chaos - diëtist - discussiëren - draaien - drieën - drieëntwintig - egoïst - elektriciën - eventueel - financieel - financiële - gearmd - geërgerd - geïrriteerd - groeien - hygiëne - ideaal - ideeën - ingrediënt - ingrediënten - intuïtie - jubileum - keien - knieën - kooien - kopiëren - mozaïek - naïef - neurien - officieel - officiële - omdraaien - partijen - patiënt - poëzie - reëel - riant - ruimen - ruïne - skiën - skiër - slaolie - sleeën - terriër - variëren - vegetariër - zeeën

Rubriek F – hoofdletter

aanwezigen - aarde - Aerdenhout - Algerije - Allah - Amerikaanse - Amstel - Amsterdam - Amsterdamse - app - appelsap - april - augustus - avonturenfilm - bananen - basisschool - burgemeester - Chinese - christelijk - december - dinsdag - donderdag - Drievliet - Duitsland - Duyvis - Efteling - Engels - Engelsen - Febo - februari - Franse - frikadel - frisdranken - Gelderland - Hasan - Herengracht - herfst - Herman - IJsselmeer - IJpendam - internet - islamitisch - Jaap - Jansen - Jozefschool - juni - katholiek - kievit - kilo - koolzuur - Korthals - Kuzu - lachfilm - lente - Limburg - Londen - maandag - maart - Manon - Maria-School - Marokko - meester - mei - mevrouw - Middelkoop - midden-oosten - minister - moederland - Molenweg - Mona - Nederland - Nederlanders - Nederlandse - Netflix - Nieuw-Zeeland - noorden - november - oktober - oosten - patat - Polen - professor - rampjaar - Rijn - robothond - Rome - Rutte - 's Morgens - s Winters - schaapherder - september - Seven-Up - Singapore - Sinterklaas - Skype - Spanje - station - tureluur - Turkije - u - vaderland - Videoland - vind - vliegveld - Volkskrant - vrijdag - westen - Westertoren - West-Europa - winter - woensdag - Youtube - Zalando - zaterdag - Zeeland - Zigo - zomer - zondag - zuiden - Zuiderzee - Zuid-Hollandse

Rubriek G – /t/ als th

antipathie - apothek - apotheker - Athene - Berlijn - bibliotheek - elastiek - elastiekje - elastisch - emoties - gymlessen - homeopathie - hypotheek - kathedraal - methode - Parijs - resultaat - Rotterdam - smetteloze - sympathie - talloze - telefoon - telepathie - teleurgesteld - temperatuur - terug - tevergeefs - tevoorschijn - Thailand - theelepels - theezakje - thema - thematisch - Theodoor - theoretisch - theorie - therapie - thermometer - thermosfles - thuis - thuisblijven - thuishoort - thuiswedstrijd - toevallig - Tuindorp - typerend

Rubriek H – isch(e)

alfabetisch - alfabetische - allergisch - allergische - Arabische - arrestaties - atletisch - atletische - attenties - automatisch - automatische - Belgisch - Belgische - biologisch - chemisch - commissies - correcties - depressies - discussies - dramatische - economisch - egoïstisch - exotische - families - fantastisch - fantastische - garanties - gigantisch - gigantische - historisch - illusies - illustraties - imitaties - infecties - instanties - kolonies - komedies - komisch - kritische - logisch - magnetisch - medisch - nachtmerries - optimistisch - optimistische - posities - praktische - prestaties - racistisch - racistische - reacties - romantisch - romantische - Russische - servies - sporadisch - suggesties - telefonisch - toeristisch - toeristische - tradities - tralies - tropisch - tropische - vegetarisch - verlies - versies

Rubriek I – /ks/ als x

acrobaat - actiefoto - asperges - Beatrix - bliksem - boksen - bokswedstrijd - boxershort - boxkleed - braaksel - cactus - collega - complex - complexe - concert - creatief - cultuur - dagelijks - deksel - dekselse - ekster - etalage - exact - examen - excuses - exemplaar - exemplaren - exotisch - expeditie - explosie - export - exporteur - expres - extraatje - extreem - extreme - flexibel - functie - gelatine - heks - horloge - index - kalender - koelbox - koelboxje - koloniale - kolonie - lekkage - links - locatie - logies - luxe - luxueus - Maxima - maximaal - maximum - Mexicaans - Mexico - mixer - oksel - ondanks - orthodox - perplex - productie - reeks - reflex - saxofoon - speeksel - spionage - stikstof - straks - taxeren - tekst - textiel

Rubriek J – verkleinwoord –kje en –aatje

aanbiedinkje - aardbevinkje - acrobaatjes - agendaatje - appeltaartje - baardje - balletje - beestje - berekeningetje - berichtje - bloedinkje - bloemetje - boerderijtje - boomstammetje - boordje - boortje - brilletje - bruggetje - buiginkje - buurjongetje - cafeetje - cameraatje - chimpanseetjes - dicteetje - dienblaadje - dorpje - duootje - gaatje - gangetjes - geheimpje - gokspelletje - haardje - haartjes - halskettinkje - hellinkje - hemdje - hoeraatje - insectje - kanoetje - kastanjeboompje - kettinkje - keukenraampje - kilootje - kleurpotloodjes - kommetje - koninkje - korstje - krakelingetje - krakelingetjes - kroontje - kunstjes - lammetje - leninkje - liefkozinkje - mannetje - marktkraampje - melkkannetje - menuetje - mobieltje - mouwtje - netje - oefeningetje - omaatje - onderarmpje - optelsommetje - pandaatje - paprikaatje - parapluutje - pianootje - pindaatje - potloodpuntje - productje - puddinkje - rondootjes - schemaatje - schilderijtje - schuimpjes - slaatje - slootje - slotje - sluitinkje - snorretje - soloetje - spelletjes - stolaatje - stompjes - tangetje - tekeningetje - teleurstellinkje - theekopjes - toegangspoortje - tomaatje - tutuutje - vakantiehuisje - vergissinkje - versierinkje - versierinkjes - vlaatjes - vlaggetjes - vlechtjes - voetbalschoentje - winterkoninkje

Rubriek K – assimilatie

afvaardigen - afvalbak - ambtenaar - blinddoek - dichtklappen - eenmaal - feesttent - geestdriftig - geruststellen - gewelddadig - gierigaard - goedschiks - handtekening - hoofddoekje - hoofdman - hoofdtooi - inmiddels - inzien - jachtterrein - jaszak - knuistje - kunststof - kwaadschiks - nachtdienst - nestje - ogenblik - onbeschaamde - onmenselijk - onmiddellijk - ontdekker - ontdekking - ontdekt - ontdekten - ontdooien - ontsteken - ontsteking - ontstoken - ontzettend - rondtrekken - rondtrekkende - roofvogel - schildpad - sleeppoot - uitdagend - uitdelen - uitdrogen - uitdrukking - vaatdoek - vaststellen - viltstift - voortdurend - voorzichtig - vuistje - zachtjes - zakdoek - zelfvertrouwen - zweetdruppel

Rubriek L – -iaal,- ieel, -ueel, -eaal

*actueel - actuele - asociaal - asociale - bacterieel - essentieel - filiaal - geniaal - ideale - industrieel - initialen - jo-
viaal - liniaal - materiaal - materieel - mondiaal - museum - notarieel - preeeltje - principieel - principiële - ritueel
- seksueel - seksuele - sociaal - sociale - speciaal - speciale - visueel - visuele*

Rubriek M – Franse leenwoorden

*abattoir - acné - André - bedstee - bureau - cadeau - café - chili - circulaire - comité - coupé - couplet - courgette
- courgettes - culinair - diarree - dominee - doorsnee - douchen - dressoir - fee - garage - gedwee - hé - idee - Jo-
sé - jaartal - journalist - logé - meubilair - militair - miljonair - moskee - niveau - oké - orchidee - ordinar - paté
- plateau - plumeau - privé - procédé - ravage - repertoire - reservoir - retour - rosé - rundvee - sanitair - saté -
slee - solidair - soufflé - spectaculair - taugé - toilet - trofee - trottoir - twee - urinoir - waarmee - welnee - zee*

Rubriek N – Engelse leenwoorden

*airback - airbag - bacon - cakebeslag - camping - caravan - cartoon - cartoons - coach - computer - container -
dance - dashboard - downloaden - e-mailen - entertainen - finish - flat - gamen - geleast - grapefruit - grape-
fruits - handicap - happy - jack - jam - jeans - keeper - leasen - mailen - manager - milkshake - paperclip - paper-
clips - plaid - planning - plastic - sandwich - sandwiches - scooter - showroom - skateboard - skaten - snack -
snacks - soapserie - speaker - teamsport - trainer - website*

OVERZICHT OEFENINGEN EN TOETSEN SPELLING 7B

Links in het overzicht staan de onderwerpen van de rubrieken. In de tweede kolom de namen van de oefeningen die over het onderwerp gaan. (*) betekent: geluid onmisbaar.

Rubriek	Oefening	Type	Uitleg	Opgaven
Z [Toets]	1 Rubriek A t/m C (*)	Meerkeuze	1	24
	2 Rubriek D t/m G (*)	Meerkeuze	1	24
	3 Rubriek H t/m K (*)	Meerkeuze	1	24
	4 Rubriek A t/m K (*)	Meerkeuze	1	44
A open en gesloten lettergreep	1 Enkelaar en dubbelaar	Open vraag	1	12
	2 Wat is hier gebeurd	Meerkeuze	2	12
	3 Speurhonden	Wijzig tekst	3	20
	4 Temel de jager	Wijs aan in tekst	2	24
	5 Verdeel in lettergrepen	Open vraag	1	12
	6 Over lettergrepen	Meerkeuze	1	12
	7 Waar of niet waar	Meerkeuze	1	12
	8 Spellen en indelen (*)	Meerkeuze	3	15
B achtervoegsels	1 Omschrijving en woord (*)	Open vraag	2	16
	2 Lange woorden bouwen	Volgorde	2	16
	3 Vulkanen	Wijzig tekst	3	22
	4 Robot Robin	Wijs aan in tekst	2	22
	5 Spellen en beoordelen (*)	Meerkeuze	2	16
C eind-b of -p	1 Met b of met p (*)	Rijen	4	20
	2 Subtropische zwembaden	Wijzig tekst	5	18
	3 Omschrijving en woord (*)	Open vraag	3	12
	4 Spellen en beoordelen (*)	Meerkeuze	4	17
D Griekse y	1 Tien lollywoorden	Stenen	2	10
	2 Met y of niet met y (*)	Rijen	3	20
	3 Flits en typ	Open vraag Flits	3	12
	4 Teddyberen	Wijzig tekst	4	16
	5 Flits en kies	Meerkeuze Flits	3	12
	6 Spellen en beoordelen (*)	Meerkeuze	3	12
E trema	1 Kies uit twee	Meerkeuze	1	14
	2 Tien woorden met trema	Stenen	3	10
	3 Met of zonder trema	Rijen	3	20
	4 Kies het goede woord	Meerkeuze	2	10
	5 Vegetariër worden	Wijs aan in tekst	2	15
	6 Woorddictee (*)	Open vraag	3	12
F hoofdletter	1 Tien eigennamen	Stenen	4	10
	2 Met of zonder hoofdletter	Rijen	4	20
	3 Uitzondering of niet	Rijen	4	20
	4 Fouten bij hoofdletters	Wijs aan in zin	2	10
	5 Robothond Spot	Wijzig tekst	4	16
	6 Spellen en beoordelen (*)	Meerkeuze	4	16
G /t/ als th	1 Flits en typ	Open vraag Flits	3	12
	2 Puzzelen met letters	Open vraag	3	6

	3 Tien theewoorden	Stenen	4	10
	4 Theodoor	Wijzig tekst	4	18
	5 Spellen en beoordelen (*)	Meerkeuze	3	12
H -isch(e)	1 Hoe schrijf je het?	Open vraag	1	12
	2 Met -ies of -isch	Rijen	4	20
	3 Woorden afmaken	Wijzig tekst	3	10
	4 Spellen en beoordelen (*)	Meerkeuze	3	16
I /ks/ als x	1 Hoe schrijf je het?	Open vraag	2	10
	2 Met ks of x	Rijen	3	20
	3 Woorden raden	Open vraag	2	8
	4 Mexico	Wijzig tekst	3	20
	5 Zoeken en verbeteren	Meerkeuze	2	12
	6 Woorddictee (*)	Open vraag	2	12
J verkleinwrd -kje en -aatje	1 Verkleinwoord maken	Open vraag	3	15
	2 Verkleinwoorden bouwen	Volgorde	1	12
	3 Woorden afmaken	Wijzig tekst	3	21 .. 24
	4 Woorddictee (*)	Open vraag	3	12
K assimilatie	1 Hoe schrijf je het?	Open vraag	2	10
	2 Flits en kies	Meerkeuze Flits	2	12
	3 De ontdekking van vuur maken	Wijzig tekst	2	27
	4 Spellen en beoordelen (*)	Meerkeuze	2	12
L [-iaal, -ieel, -ueel, -eal -verrijking]	1 Hoe schrijf je het?	Open vraag	2	10
	2 Flits en typ	Open vraag Flits	3	12
	3 Spellen en beoordelen (*)	Meerkeuze	3	12
M [Franse leenwoorden – verrijking]	1 Tien caféwoorden	Stenen	2	10
	2 Flits en typ	Open vraag Flits	4	15
	3 Hoe schrijf je het?	Open vraag	4	12
	4 Hoe Ferdi woont	Wijzig tekst	4	18
	5 Woorddictee (*)	Open vraag	4	12
N [Engelse leenwoorden – verrijking]	1 Tien fanwoorden	Stenen	2	10
	2 Hoe schrijf je het?	Open vraag	3	12
	3 Flits en typ	Open vraag Flits	3	12
	4 Hoe Ashley woont	Wijzig tekst	3	19
	5 Woorddictee (*)	Open vraag	3	12

LITERATUUR

- Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen, *Over de drempels met taal*. De niveaus voor de taalvaardigheid. Onderdeel van de eindrapportage van de Expertgroep Doorlopende, Leerlijnen Taal en Rekenen. Enschede, SLO, 2008.
- Leerstoflijnen begrippenlijst en taalverzorging beschreven - Uitwerking van het referentiekader Nederlandse taal voor het domein begrippenlijst en taalverzorging op de basisschool. Annie van der Beek en Harry Paus, Enschede, SLO, 2011
- Spelling in het basisonderwijs – een inventarisatie van empirisch onderzoek: Helge Bonset en Mariëtte Hoogeveen (2010)